

ධම්මනියාමකාවය - 20

පූජ්‍ය ඉලුකේගම අතර්දස්සි සවාමීන් වහන්සේ.

ධම්මනියාමකාවය - 20

පටිච්චසමුප්පාදය සුත්තනකභාෂණීය සහ අභිධම්මභාෂණීය
ලෙස විවරණය කෙරෙන ධර්ම සාකච්ඡා මාලාව.

2021.06.19 වැනි දින පවත්වන ලද දේශනය

පටිච්චසමුප්පාදයේ ගම්හිර නය ක්‍රම වණ්නාව - 1

සංවිධානය : සචනට සිසිලස ජාත්‍යන්තර ධර්ම දේශනා ගුවන්
විදුලිය සහ සජීවී ධර්ම සාකච්ඡා මණ්ඩපය.

ධර්ම දේශනාවට Youtube ඔස්සේ සවන් දීම සඳහා
https://www.youtube.com/watch?v=H_Oc2RVRedw

පූජ්‍ය ඉලුකේගම අතථදස්සි සවාමීන් වහන්සේ.

ධම් ආනය පිණිසයි.

පිටපත් කිරීම සහ සංස්කරණය:

එච්.ඒ.අමරතුංග

(දුරකථනය 041 2240228)

තාක්ෂණික ආයතනවය:

චම්ලා අමරතුංග

මෙම පොත නැවත මුද්‍රණය කර පිරිසිදු
ධර්මආනයක් වශයෙන් නොමිලයේ
බෙදාහැරීමට කැමැති සැදැහැවතෙක් වේ නම්
දුරකථනයෙන් සංස්කාරක අමතා ඒ සඳහා
දේශකයන් වහන්සේගේ අවසරය ලබා ගන්නා
මෙන් කාරුණිකව ඉල්ලා සිටිමු.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස
සවනට සිසිලස ජාත්‍යන්තර ධර්ම දේශනා ගුවන් විදුලිය සහ සජීවී ධර්ම
සාකච්ඡා මණ්ඩපයේ අනුග්‍රාහකත්වයෙන්
zoom තාක්ෂණය ඔස්සේ
අකුරැස්ස, ගල්ලල,
ඉදිගස්හේන ආරණ්‍ය සේනාසනාධිපති,
පූජ්‍ය ඉලුකේගම අත්ථදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ,
පටිච්චසමුප්පාදය, සුතතනතභාජනීය සහ අභිධම්මභාජනීය ලෙස
විවරණය කෙරෙන ධර්ම සාකච්ඡා මාලාවේ
2021.06.19වැනි දින පවත්වන ලද
විසිවැනි ධර්ම දේශනාව යි.

පටිච්චසමුප්පාදයේ ගම්භීර නය ක්‍රම වර්ණනාව - 1

යන්න අරමුණු කරන ලද
මෙම ධර්ම දේශනාව
ඉමහත් ශ්‍රීධාවෙන් සහ ඔබ සැම කෙරෙහි උපන් කරුණාවෙන්
යුතුව
හැකිතාක් දුරට උන්වහන්සේගේ දේශනා විලාසයෙන් ම
ලිඛිත මාධ්‍යයෙන් සකස් කොට ඔබ අතට පිදීමකි .
සාකච්ඡාවක් ලිඛිතව සකස් කිරීමේදී, දේශනා විලාශය,
වචන උච්චාරණ විලාශය, ශ්‍රවණ තත්ත්වය, කාර්මික තත්ත්වය,
ආදී විවිධ ගැටලු හමුවන තැන් නීතිපතා විද්‍යමානවේ.
කෙසේ වුව ද වර්තමානයෙහි බොහෝ දෙනා නිබඳ විමසන
ආයතන නිරෝධය පිළිබඳව වූ ක්‍රම වේදය
බුද්ධ දේශනාව අශ්‍රැතවත් හුදී ජනයාට පැහැදිලි කර දීමේ
අරමුණෙන් අප ස්වාමිපාදයන් වහන්සේ අප කෙරෙහි
අනුකම්පාවෙන් කරන ලද මෙම දේශනය හොඳින් හඳුරා
පරිශීලණය කොට සමාධිමත්වීමේ උත්සාහය ගන්නා මෙන් ඔබ
සැමගෙන් ඉතා ඕනෑකමින් ඉල්ලා සිටිමු.

අවිජජා හෙතු, සඞ්ඛාරා හෙතු සමුප්පන්නා. උභොපෙන
ධම්මා හෙතුසමුප්පන්නාති - පච්චයපරිග්ගහෙ පඤ්ඤා
ධම්මට්ඨිතිඤ්ඤාණං. අතීතමිපි අධානං ... අනාගතමිපි
අධානං අවිජජා හෙතු. සඞ්ඛාරා හෙතුසමුප්පන්නා.
උභොපෙන ධම්මා හෙතුසමුප්පන්නාති -
පච්චයපරිග්ගහෙ පඤ්ඤා ධම්මට්ඨිතිඤ්ඤාණං. එතකොට
අවිජජාව හේතුව සංඛාරයේ හේතුවෙන් හටගත්ත
ධම්මයට. මේ දෙකම හේතුවෙන් හටගත්ත ධම්මයේ කියලා
අපි දැනගන්න ඕන. අතීත කාලයේ ත් මෙහෙම යි
වුණේ. අනාගත කාලයේත් වෙනවා නම් වෙන්තේ
මෙන්ත මෙහෙමයි කියලා යම්කිසි කෙනෙක් තුන්
කාලය සැක නැතුව අවබෝධ කරගන්නවා නම්,
අවබෝධයට පැමිණෙනවා නම්, ධම්මා හැටියට හේතු
එලව මේවා දකිනවා නම්, අන්න ඒක ධම්මට්ඨිති
ඤ්ඤාණය කියලා හැඳින්වුවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ
පෙන්වුවා. මේ පෙළ දහම මේ පෙන්න්නේ මේ බුද්දක
නිකායට අයිති පටිසම්භිදාමග්ගප්පකරණයේ තියෙන පාළි
ධම්මය තමයි මම මේ ඔබට පෙන්නමින් සාකච්ඡා
කරන්නේ. එතකොට ඒක අර කියපු නව ආකාරයේම
ගලපමින් මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ අභිගවලට මෙතැන
මේ විස්තරකරමින් යනවා.

ධම්මනියාමකාවය 20

2021.06.19 වැනි දින පවත්වන ලද දේශනය
පටිච්චසමුප්පාදයේ ගම්භීර නය ක්‍රම වර්ණනාව - 1

.

**නමො තසස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධසස
නමො තසස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධසස
නමො තසස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධසස**

හොඳයි, හැම දෙනාට ම තෙරුවන් සරණ යි. සමමා සම්බුදු සරණ යි. අපි දේශනා මාලාවක් ම පවත්වාගෙන ආවා. මේ පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳ ව. එතකොට අපගේ ජීවිතයේ ඉතාමත් ම වැදගත් වූ සන්ධිස්ථානයක්, වැදගත් වූ දහම් කොටසක්, තමයි අපි මේ අපි ඉගෙනගන්නේ කියන එක අපි මුලින් ම මතක් කරලා තියෙනවා.

ඇයි මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය අපි මේ තරම් උවමනාවෙන් ඉගෙනගත යුත්තේ? ඒ සඳහා විශේෂ කාරණා දෙකක් තියෙනවා. එකක් තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ මේ අවිද්‍යාවෙන් හා තණ්හාවෙන් වැහුණු සත්ත්වයන්ගේ මේ දුකේ කෙළවරක් පෙනෙන්න නෑ කියලා. බොහෝ කාලයක් මේ සංසාරයේ උඹලාත් මමත් මේ මේ සැරිසරන්න හේතු වුණේ මේ පටිච්චසමුප්පාදය නො දැනීම නිසා යි. මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය නො දන්නා සත්ත්වයෝ හරියට අර මියන් විසින් අවුල්කරන ලද නූල් පන්දුවක් වගේ. ඒ වාගේ ම බබුස් තන පඳුරක තියෙන මුල් එහාට මෙහාට වෙලා ඉහිරිලා පැටලිලා තියෙනවා වාගේ, මේ සංසාරය

අවුලෙන් අවුලට පත්කරගෙන ඉන්නා බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරා.

ඒ නිසා යම්කිසි කෙනෙකුට මේ ජීවත්වීමේ දී යම් දුක් කරදර උපදිනවා නම්, ඒ සියල්ල මේ අවිද්‍යාව නිසා හට ගන්නා බවත්, ඒවා නිසා නැවැත නැවැත දුක් උපදවන හේතු සකස්කරගෙන මේ විදියට සත්ත්වයෝ භවයෙන් භවයට යමින්, දුකෙන් දුකට පත්වෙමින් සංසාරයේ සැරිසරන්නේ මේ පටිච්චසමුප්පාදය නො දන්නාකම නිසා යි.

අන්න ඒ නිසා මේ දුකෙන් මිදීමේ පිළිවෙත අපි අනුගමනය කරන්න නම් දුක කියන්නේ මොකක් ද? දුක හටගන්නේ කොහොම ද, කියන්නේ මොකක් ද කියන කාරණා තේරුම් ගත යුතු යි. ඉතින් අන්න ඒ නිසා ඒ වැඩ පිළිවෙළ තමයි අපි මේ තේරුම් ගන්නේ.

ඊළඟ කාරණාව තමයි ඒ කාරණා තේරුම් අරගෙන නිවන් දකින්න උත්සාහවත් වෙන කෙනාට සම්මා දිට්ඨිය පරිපූර්ණවීමට නම් මේ පටිච්චසමුප්පාදය අනිවාය්‍යයෙන් දැනගත යුතු යි. පටිච්චසමුප්පාදය බුදුරජාණන් වහන්සේ නොයෙක් ආකාරයෙන් දේශනා කරලා තියෙනවා. ඒ ප්‍රත්‍ය ප්‍රත්‍යූප්පන්න භාවය පිළිබඳ ව. දුක, දුකට හේතුව, දුකක සමුදය, කියලා මේ විදියට ත්, ඒ වාගේ ම ප්‍රත්‍ය සුවිස්සක් වශයෙන් දේශනා කරලා තියෙනවා. තවත්, මේ උදය-වැය වශයෙන් දේශනා කරලා තියෙනවා. අනිත්‍ය-දුක්ඛ-අනාත්ම වශයෙන් දේශනා කරලා තියෙනවා. ඒ වාගේ ම මේ අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, අවිජ්ජා නිරොධා සංඛාර නිරොධා, ආදී වශයෙන් හේතු-ඵල නිරෝධ දහමක් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා.

ඉතින් මේ කුමන ආකාරයෙකින් හෝ කුමන න්‍යායයෙකින් හෝ අපි මේ දූෂක නිමා කරන්න නම්, එහෙම නැත්නම් මේ නිවන් මග අපි යන ගමනේ දී මේ සම්මාදිට්ඨිය පරිපූර්ණ කර ගත යුතු යි. ඒ පරිපූර්ණ කර ගැනීමේ දී අපි අනිවායථයෙන් තේරුම් ගත යුතු යි, මේ පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳ ව. මේ ප්‍රත්‍ය ප්‍රත්‍යුප්පන්න භාවය කියන එක ධර්ම හැටියට තේරුම් නො ගත්තොත් කවදාවත් එයාට මේ දූෂක අවසන් කරන්න බැරි බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරා. ඉතින් ඒ නිසා පටිච්චසමුප්පාදය හොඳාකාරව ඉගෙන ගැනීමෙන්, එක කාරණාවක් තමයි අපට වැදගත්. මේ දූෂක පිළිබඳ ව තේරුම් ගන්න පුළුවන් වෙන බව. දුකේ හට ගැනීම තේරුම් ගැනීමෙන් අපට වර්තමානයේ උපදින දූෂක වාගේ ම සංසාරික දුකත් නැති කරන්න පුළුවන් ගමන් මග වටහා ගැනීමයි අපි මේ ඉගෙන ගැනීමෙන් සිඬකරන්නේ.

ඉතින් ඒ නිසා අපි මේ පටිච්චසමුප්පාදය ඉගෙන ගන්නවා කියන එක තුළ ඒකේ ඉතා වටිනාකමක්, ඒ කියන්නේ වටිනාකමක් දෙන්න බැරි තරම් අගයක් මේ පටිච්චසමුප්පාදය තුළ අපි දකින්න ඕන.

ඊළඟට තමයි මේ සංසාර දූෂක තේරුම් ගත්තු කෙනා නිවන් දකින්න යන ගමනේ දී මාගීඥානය උපදවා ගැනීමට නම් පටිච්චසමුප්පාදය අපි අමාරුවෙන් හරි තේරුම් ගත යුතු යි කියන කාරණා දෙකේ වැදගත්කම නිසා ම අපි මේ පටිච්චසමුප්පාදය අහන්න, බලන්න, තේරුම් ගන්න, ඒක භාවනා වශයෙන් තමන්ගේ ඥානයක් බවට පත්කරගන්න උත්සාහවත් වෙන බව. ඉතින් ඒ නිසා තමයි මේ පටිච්චසමුප්පාදය දිගින් දිගට ම විවරණය නො වුන අංග පිළිබඳ ව, මෙතෙක් දේශනා තුළ කතා නොවුනු, ඇතැම් මතු

නොවුනු අංග පිළිබඳ ව මතු කරමින් සාකච්ඡාවට භාජනය කරන්න අපි උත්සාහවත් වෙන්නේ.

ඉතින් ඒ විදියට අපි කතා කරගෙන ආපු ගමන මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ හට ගැනීම තමයි කතා කරගෙන ආවේ. පටිච්චසමුප්පාදයේ හට ගැනීම කිව්වහම මෙතැන බුදුරජාණන් වහන්සේ දුකේ හට ගැනීම තමයි මුල් කොටස් ටිකේ පෙන්නන්නේ. එතකොට මේ අංග දොළහකින් යුක්ත පටිච්චසමුප්පාදය තුළ අපි ඉගෙන ගැනීමේ දී දුක හට ගන්නා ආකාරය තමයි කතාකරේ. මෙන්න මේ විදියට දුක හට ගන්නවා කියලා.

අවසානයේ ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවේ එවමෙනසස කෙවලසස දුකකකඤ්ඤාසස සමුදයො හොති කියලා පටිච්චසමුප්පාදයේ අංග මේ ඔබට පෙනෙන අවිජජාවේ ඉඳන් සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප කියන මේ අංග බුදුරජාණන් වහන්සේ එකින් එක පද විස්තර කරගෙන ඇවිල්ලා අන්තිමේට ජාති-ජරා-මරණ කියන මේ අවසන් කොට ඇති මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ පෙන්නලා, මහණෙනි මෙන්න මෙසේ මේ දුක් වූ ස්කන්ධයෝ, දුක් රැස හට ගන්නවා කියලා පෙන්වා වදාලා.

ඉතින් ඒ දුක හට ගන්නා ආකාරය පිළිබඳ ව යි අපි කතා කරන්නේ. එතකොට අපට දුකක් හටගන්නකොට ඒ දුක හට ගන්නා අවස්ථාවේ අපට මේ අභිග ටික පෙනෙනවා නම් එයාට මේ දුකෙන් නිවෙන්න පුළුවන් කම තියෙනවා. ඒ විතරක් නෙවෙයි මේ අභිග ටික දැකීම මාත්‍රයෙන් ම එයාගේ දුක හට ගන්නා බව නතර වෙනවා. දුකේ වධීනය නතර වෙනවා. ඉතින් ඒ නිසා අපි තේරුම් ගන්න ඕන, අපේ

ජීවිතයේ මොනවා හරි දෙයක් සිඬවෙනවා නම් කමි, විපාක, කෙලෙස්, දුක, සැප, දැකීම, ඇහීම, දැන ගැනීම, ඒ වාගේ මේ විදියට සෝක, පරිදේව, දුක්, දොම්නස් ආදිය, එහෙම නැතිනම් අපේ ජීවිතයේ දී ජීවත් වෙන කොට සිඬවෙන සියලු ධර්මා ගත්තහම, ගෙවල් දොරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, රැකිරිකෑම මේ සිඬාන්න තුළ අපි ජීවත්වෙන රාමුව කොතැනින් ගත්තත්, සිතිවිල්ලක් උපදින මොහොතක් අපි වෙන්කරලා ගත්තත්, ඒ හැම තැන ම සම්මුති වශයෙන් ගොඩනැගිලා තියෙන හැම සිඬාන්නයක් තුළ ම මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මාවයක් තමයි සිඬවෙන්නේ.

ඉතින් ඒ නිසා අපි මේ පටිච්චසමුප්පාදය ඉගෙන ගැනීමෙන් බලාපොරොත්තු වෙන්නේ, සම්මුති වශයෙන් අපට හම්බ වෙන ලෝකය තුළ ගෙවල් දොරවල්, ඉඩකඩම්, යාන වාහන, සෝක පරිදේව දුක් දොම්නස්, පුද්ගලයෙක් දුක් විඳිනවා සැප විඳිනවා කියලා මේ හම්බ වෙන සම්මුති ලෝකය තුළ අපි ඒවා ගවේෂණය කළහම හම්බ වෙන්න ඕන අපට මෙන්න මේ කියන අභිග දොළහ යි. ඔය අභිග දොළහේ හට ගැනීම දැක්කොත්, පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය පිළිබඳ ව, ඔහු ධර්මා හැටියට තේරුම් ගත්තා කියලා සතුටු වෙන්න පුළුවන් කම තියෙනවා. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරේ, මහණෙනි, මම මේ සම්බෝධියට පෙරත් බුදුවුනායින් පස්සේ, මම මේ දුකේ හට ගැනීමක් පෙන්නුවා මිසක් සත්ත්වයන්ගේ හට ගැනීමක් වත්, සත්ත්වයන්ගේ විනාශ වීමක් වත් පෙන්නුවේ නැහැ. ඒ වාගේ ම කෙනෙක් දුක් විඳිනවා, ශෝක කරනවා, පරිදේව කරනවා, කෙනෙක් කමී කරනවා, කුසල් රැස්කර ගන්නවා කියන එක ඇතැම් අවස්ථාවල දී සම්මුති වශයෙන් දේශනා කරත්, නමුත් යථාර්ථය වශයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාව, අනුශාසනාව, වුනේ මේ හේතු-ඵල

ධම්මා ටිකක්. හේතුව නිසා ඵලයක් හට ගන්නවා, ඒ හේතුව නිසා ඵලය හටගත්තහම, ඒ ඵලය අපට වැටුහෙන ආකාර තමයි ඔය සම්මුති වශයෙන් අපට අවබෝධ වෙලා තියෙන්නේ. තේරෙන්නේ. ඉතින් අන්න එතකොට, අන්න ඒ තුළ අපි ගවේශනය කරලා බැලුවහම මෙන්න මේ කියන පටිච්චසමුප්පාද අඩග ටිකක් තමයි හම්බ වෙන්න ඕන.

ඉතින් අන්න ඒ නිසා මේ පටිච්චසමුප්පාදය අපි අවබෝධ කර ගත්තා කියලා කියන කොට එයාට මේ සම්මුතිය කියන එක වෙනම හම්බ වෙනවා. ඒ වාගේ ම, ඒ සම්මුතිය තුළ වැටුහෙන කාරණාව මේ අවිජ්ජාව, සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා කියන අංග ටික හම්බ වෙනවා. එතකොට අපි රූපයක් දැක්කා කියන කොට ශබ්දයක් ඇහුවා කියන කොට කෙනෙක් බැන්නා කියන කොට මට තරහක් ආවා වෙන්න පුළුවන්. මට ලෝභයක් ආවා වෙන්න පුළුවන්. ඒ වාගේ ම තව නොයෙක් දේවල්. මට දුකක් ආවා වෙන්න පුළුවන්. මට මොනවා හරි දෙයක් පිළිබඳ ව අතීතයේ යමක් සිහි වුනා වෙන්න පුළුවන්. අනාගතය ගැන ප්‍රාර්ථනාවක් ඇතිවුනා වෙන්න පුළුවන්. මට කැමැති දේ නො ලැබීම නිසා දුකක් ආවා වෙන්න පුළුවන්. ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් වීම, අප්‍රියයන් හා එක්වීම, නිසා යම් සෝකයක්, පරිදේවයක් ආවා වෙන්න පුළුවන්. හිතේ කාමච්ඡදයක් ඇතිවුනා වෙන්න පුළුවන්. හිත එහාට මෙහාට දුවමින් විසිරුණා වෙන්න පුළුවන්. හිතේ කම්මැලිකමක් ආවා වෙන්න පුළුවන්.

මේ මොන ආකාරයේ දෙයක් ආවත් මේ දේ ආවේ කොහොමද කියලා අපි ගවේෂණය කරොත් අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං කියන, මෙන්න මේ හේතු ඵල ධම්මා ටිකක් තමයි හම්බ වෙන්න ඕන. එතකොට අපි තේරුම්

ගන්න ඕන අපට කම්මැලිකමක් ආවා කියන, අපි භාවනා කරන කොට, කම්මැලිකමක් දැනෙන කොට, එහෙනම් මෙතැන මේ කම්මැලිකම කියන එක මට ආවා කියලා. මට කම්මැලිකමක් ඇතිවුනා කියන තැන අවිද්‍යාව නිසා සංඛාර ඇතිවෙලා, සංඛාර නිසා විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා, තණ්හා, උපාදාන කියන මේ අංග ටිකක් මතුවෙලා, ක්‍රියාත්මක වෙලා තියෙනවා කියන එක යි අපි වටහා ගත යුත්තේ.

ඉතින් එතැන දී අපි එකින් එක අභිගය කතා කරේ මේ එතැන ඒ යම් ඵලයක්, ප්‍රතිඵලයක්, කම්මැලිකමක්, විසිරුණු කමක්, ආශාවක්, තරහක් ආවා, දුකක් ආවා, කියන මේ ඵලය ගත්තහම, මේ ඵලයට හේතුව මොකක් ද කියලා බලන කොට අවිද්‍යාව, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන මේ ටික හම්බ වෙන්න ඕන.

එතකොට අවිද්‍යාව කියන්නේ මොකක් ද, සංඛාරය කියන්නේ මොකක් ද, විඤ්ඤාණය කියන්නේ මොකක් ද කියලා අපි එකින් එක කතා කරා.

ඉතින් අන්න ඒ අනුව දැන් අපට එන ඒ ඵලය පිළිබඳ ව උපධි ක්‍රියාකාරයේ අවිද්‍යාව කියන්නේ මොකක් ද කියලා අපි සොයන කොට අපට හම්බ වෙන්න ඕන, මේ කම්මැලිකම හෝ තරහ හෝ අමනාපය ආවොත් හේතුව වූ අවිද්‍යාව කියන්නේ මොකක් ද කියන එක අපි ජීවිතයෙන් වටහා ගන්න ඕන. අන්න එතකොට අපට වැටහෙනවා, අපට මේ ඇස් හමුවට හම්බ වෙච්ච අරමුණ පිළිබඳ ව ඇතිකරගත්ත අයෝනිසෝමනසිකාරය, වරදවා වටහා ගැනීම කියලා නොදන්නා කමයි මෙතැන අවිද්‍යාව කියලා කියන්නේ.

එහෙනම් තියෙන්නේ මොකක් ද? දැකීමක් කියන තැන තියෙන්නේ මොකක් ද? තරහක් ආවා කියන තැන ඇත්තට ම පරමාටී වශයෙන් මොනවා ද තියෙන්නේ? සත්‍ය වශයෙන් ම. දුකක් ආවා කියන, කෙනෙක් බැන්නා කියන තැන, ඇත්තට ම මොනවා ද හට ගෙන තියෙන ධර්ම ටික, කියලා බලන කොට තමයි එයාට හම්බ වෙන්නේ මේ කියන ස්කන්ධ පහ. අවිද්‍යාව කියන එක ධර්මයක් හැටියට හම්බ වෙනවා. ඒ නිසා උපන් සංඛාරය, චේතනාව ධර්මයක් හැටියට හම්බ වෙනවා. විඤ්ඤාණය ඒ දැන ගත්තු තරහව ආපු හිත, එයා විඤ්ඤාණය හැටියට පුද්ගලයෙක් නැතිව දැන ගන්නවා. ඒ විඤ්ඤාණය සම්ප්‍රයුක්තව හට ගත්තු, තව තියෙනවා නම් හිතේ විසිරුණු කම, ස්පර්ශය, වේදනාව, ආදී මේ නාමධර්ම ටික එයා වෙන වෙනම ධර්මයා හැටියට දැන ගන්නවා. ඉතින් එතකොට එයාට පුළුවන් කම තියෙනවා මේ තරහක් ආවා නම්, දුකක් ආවා නම්, ඒක ආවේ මෙන්න මේ විදියට ආධ්‍යාත්මික, තමා තුළ ම ගොඩනැගිලිව අවිද්‍යාව, සංඛාර ආදී ධර්මයන්ගේ පහළ වීම නිසා කියලා, ඔය විදියට ටික ටික තේරුම් ගැනීම තමයි අපි මේ පටිච්චසමුප්පාදය තුළින් නිවන්මග හදා ගන්නවා කියලා කියන්නේ.

ඉතින් එතකොට ඒ ආකාරයෙන් අපි කතා කරගෙන ආවා මේ අඩග ටික, **සුත්තන්තභාෂ්‍යයං උද්දෙසවාරවණ්ණනාව** කියන ටික අපි කතා කරගෙන ආවේ. අවිජ්ජාපදනිද්දෙසො, සඛ්ඛාරපදනිද්දෙසො, විඤ්ඤාණපදනිද්දෙසො, ආදී වශයෙන් මේ වණ්ණනා වශයෙන් කතා කරගෙන ඇවිල්ලා, අවසාන වශයෙන් අපි ජාති, ජරා, මරණ පද නිද්දෙසවාරය කතා කරා. අද අපට කතා කරන්න තියෙන්නේ මේ වාගේ මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු පටිච්චසමුප්පාදය හකුළුවලා

පටිච්චසමුප්පාදයේ නය ක්‍රමයන් පිළිබඳ ව තමයි අද මම කතා කරනවා කියලා කිව්වේ.

ඊට අමතරව තවත් මේකේ අවිජ්ජායතෙව අසෙස විරාග නිරෝධා සංඛාර නිරෝධො කියලා මේකේ නිරුධ වෙන පැත්තත් කියෙනවා. දැන් ඒකෙන් මේ අංග ම තමයි කියෙන්නේ. මේ අඩග ටික ම අවිද්‍යාව නිරුධවෙනකොට සංඛාර නිරුධවෙනවා, සංඛාර නිරෝධයෙන් විඤ්ඤාණය නිරුධ වෙනවා කියලා මේ දූක නිරුධවෙන පැත්තක් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නවා. ඉතින් ඒකේ අඩග විස්තර කරගන්න අවශ්‍ය නෑ. මේ අඩග ටිකේ ම නිරෝධය පැත්ත තමයි එතැන දී සඳහන් වෙන්නේ. ඉතින් ඒ නිසා මම ඒ පැත්ත කතා කරන්න යන්නේ නැහැ. මොකද, මේ තුළින් ම ඒ කාරණා ටික විස්තර වෙන නිසා.

ඉතින් මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ කියෙන අපි නො දන්නා ප්‍රබේධ, උපමා, නය ක්‍රමයන් පිළිබඳ ව විස්තර කර ගත්තහම තවත් අපට පුළුල් ලෙස මේ පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳ ව අවබෝධයක් එනවා. ඒ නිසා තමයි අපි ඒ විවිධ නය ක්‍රම ඉගෙන ගන්න මේ අවස්ථාවේ සූදානම් වෙන්නේ. එතකොට ඒ නය ක්‍රම පිළිබඳ ව සමහර විට මේ දේශනා වාරයේ පුළුවන් වුනොත් කතා කරනවා. බැරි වුනොත් අපට තව වාරයක් මේ සඳහා ගන්න වෙයි.

ඉතින් අපි ඒ නිසා, දැන් අපි ඒ පටිච්චසමුප්පාදයේ අඩග ටික එකින් එක කතා කරගෙන ආවා. එතකොට මේ අඩග කතා කරගෙන යාමේ දී ජාති, ජරා, මරණ ආදී වශයෙන් මේ පටිච්චසමුප්පාදය අවසන් වෙනවා. මේ අවසන් වෙනවා කියන කොට එතැන දී අපි තේරුම් ගන්න හොඳ නැහැ දැන් මේක

මෙතැනින් අවසන් කියලා. නෑ. මේක වක්‍රයක්. වක්‍රයක් කියන කොට මේක ආපසු අවිද්‍යාව දක්වා යනවා. ජාති, ජරා, මරණවලින් අවසන් වුනාට, ජාතිය, ජරා, මරණ කියන එකටත් අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍ය වෙනවා, කියන එක මේ අට්ඨකතාවේ සඳහන් වෙලා තියෙනවා. එතකොට නැවත අවිද්‍යාව සඳහා සම්බන්ධ නො කරාට, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, නමුත් මේ ශෝකාදිය ද අවිද්‍යාව ට ප්‍රත්‍ය වෙනවා. ඒ නිසා මේ අට්ඨකතාවේ ඒ පිළිබඳ ව සනාථ කරලා තියෙනවා

- සත්‍යය සමිතය පවත්නාකිනි වෙදිතබ්බං. කථං පනෙත්ථ අවිජජා සිධා? කොහොම ද එතකොට මේ සෝකාදිය නිසා අවිද්‍යාව සිටුවෙන්නේ කියලා.
- කථමිදං භවචක්කං අවිදිකාදි? මේ භව වක්‍රය අවිදිතව නොසැඳී පවතින්නේ මේ අවිද්‍යාව නිසා යි. ඉතින් ඒ නිසා මේ ශෝකය කියන එක අවිද්‍යාවට ප්‍රත්‍යවෙන්නේ කොහොම ද? කථං
- කාරකවෙදකරහිතං? එතකොට කෙනෙක් පුද්ගලයෙක් නැතිව මේ සිද්ධිය වෙන්නේ කොහොමද කියන එක. එතකොට
- එත්ථ හි සොකදුක්ඛදොමනස්සපායාසා අවිජජාය අවියොගිතො, පරිදෙවො ව නාම මූල්හස්සාති කෙසු තාව සිද්ධෙසු සිධාව හොති අවිජජා. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මේ සෝක, පරිදේව, දුක්, දොම්නස් සියල්ල ම අවිද්‍යාව නිසා සිටුවෙනවා කියන එක.

මෙතැන සඳහන් නො වුනාට මේ පටිච්චසමුප්පාද චක්‍රයේ මේක නොයෙක් දේශනා තුළ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා. සෝක, පරිදේව, දුක්, දොම්නස් ඇතිවෙන්නේ ආශ්‍රව නිසා යි. අපි යම් දෙයක් අපට ස්පඨ්ඵ වෙන කොට ඒ දුක් වෙන්නේ අපි ඒක පුරුදු කරලා ආශාවෙන්, තණ්හාවෙන් ඒවා පිළිබඳ ව පුරුදු කරලා තියෙන නිසා යි. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙනත් සූත්‍රවල පෙන්නවා. මෙතැනත් පෙන්නවා තියෙනවා. අවිද්‍යාවට හේතුව ආශ්‍රව කියලා. “ආසවසමුදයා අවිජ්ජාසමුදයො”ති හි වුත්තං. කියලා. ආසවසමුදයා වෙතෙ සොකාදයො භොන්ති. එතකොට, ආශ්‍රව නිසා සෝකය වෙනවා. එතකොට එහෙනම් මේ සෝකය කියන එක අවිද්‍යාවට මේ ආකාරයෙන් ප්‍රත්‍ය වෙනවා කියලා මේ අට්ඨකථාවෙන් අපට පෙන්නවා දෙනවා.

ඒකට කවත් සාධක හැටියට පෙන්නවා,

“තස්ස වෙ කාමයාතස්ස, ඡන්දජාතස්ස ඡන්තුනො;

තෙ කාමා පරිභායන්ති, සල්ලවිද්ධොව රුජ්ජති”ති. (සු.නි. 773).

එතකොට අරමුණු පිළිබඳ ව කැමැත්තෙන් ආසාවෙන් ඉන්න කෙනා ඒ කාමයෝ පිරිහෙන කොට, ඒ කාමයෝ කැමැති දේවල් නැතිවෙන කොට අර උලකින් විද්දා වාගේ තැවෙනවා, පිව්වෙනවා, සෝක කරනවා කියලා.

යථා වාහ - “කාමතො ජායති සොකො”ති (ධ.ප. 215) සබ්බෙපි වෙතෙ දිට්ඨාවසමුදයා භොන්ති, අන්න එතකොට මේ කාමය නිසා සෝකය උපදිනවා කියන එක තමන් තුළ තියෙන දිට්ඨ ආශ්‍රවය නිසා සිටුවෙනවා. දිට්ඨිය නිසා, වැරදි දිට්ඨිය නිසා

තමයි එය සිඬවෙන්නේ. මොකද, සෝකය ආවේ කැමැත්ත නිසා. නමුත් ලෝකයා සෝක කරන්නේ වස්තුවල එල්ලිලා, අරමුණුවල එල්ලිලා, අරමුණෙන් සෝකය ආවා කියලා තමයි එතැන දෘෂ්ඨියක් එයාට තියෙන්නේ. එතකොට දිට්ටි ආශ්‍රවය නිසා තමයි සෝකය එන්නේ. යථාහ - “තස්ස අහං රූපං මම රූපන්ති පරියුට්ඨායිනො තං රූපං විපරිණාමති අඤ්ඤාං භොති. තස්ස රූපවිපරිණාමඤ්ඤාංභාවා උප්පජ්ජන්ති සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සපායාසා”ති (සං. නි. 3.1.) මම රූපං - එතකොට මේ රූපය මම. මේ රූපය මගේ කියලා මේ විදියට ගැනීම නිසා තං රූපං විපරිණාමති අඤ්ඤාං භොති. නමුත් ඒ රූපය අඤ්ඤාතාවය, විපරිණාමභාවයට පත්වෙනවා. එතකොට ඒ විපරිණාමය, එහෙම හිතුවත් මේ රූපය මම, මේ රූපය මගේ, කියලා හිතුවත්, මේ රූපය විපරිණාම වෙනවා. වෙනස් බවට පත්වෙනවා.

තස්ස රූපවිපරිණාමඤ්ඤාංභාවා එතකොට අන්න ඒ රූපය විපරිණාම වෙන කොට අඤ්ඤාතාභාවයට පත්වෙනකොට උප්පජ්ජන්ති සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සපායාසා”ති - එතකොට මේ සෝක පරිදේව දුක් දොමනස් උපදිනවා. ඒ සෝක පරිදේව දුක් දොමනස් ඉපදුනේ කුමක් නිසා ද? ඒ රූපය පිළිබඳ ව මම, මගේ කියලා ගත්තු අන්න ඒ දෘෂ්ඨිය නිසා, දිට්ටි ආශ්‍රවය නිසා, තමයි ඒ විදියට වුනේ.

යථා ව දිට්ඨාසවසමුදයා එවං භවාසවසමුදයාපි - එතකොට දිට්ටිආශ්‍රවය නිසා භව ආශ්‍රවය ද වැඩෙනවා. ඒකට උපමාවක් හැටියට පෙන්න්නේ,

යථාහ - “යෙපි තෙ දෙවා දීඝායුකා වණ්ණවන්නො සුඛබ්බුලා උච්චෙසු විමානෙසු විරට්ඨිකිකා තෙපි තථාගතස්ස ධම්මදෙසනං සුත්වා යෙභුයොන භයං සංවෙගං සන්තාසං

ආපජ්ජන්ති” (සං.නි. 3.78; අං.නි. 4.33) දීඝියුෂ්ක දෙව්වරු, එයාලා තමන් ලබපු මේ සැපය, සුඛය, ස්ථිර යි, නිත්‍ය යි කියලා හිතාගෙන ඉන්නකොට, බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්ම දේශනා කරලා මේ සියල්ල අනිත්‍ය යි. සංඛත යි. විපරිණාම වෙනවා කියලා මේ ධර්මය අහනකොට මේ දීඝියුෂ්ක දෙවියෝ සංවේගයට, සන්තාපයට පත්වෙනවා. ඒ සංවේගයට සන්තාපයට පත්වෙන දෙවියෝ පඤ්ච පුබ්බනිමිත්තානි දිස්වා මරණභයෙන සන්තප්ජිත්තානං දෙවානං වියාති. එතකොට අර දෙවියෝ එතැනින් චූත වෙන කොට ඒ පූච්ඡි නිමිති පහළ වෙනවා. ඒ කියන්නේ දාඩිය දානවා, කිලිටි වෙනවා, ඒ වගේ ම ඒ සැපයේ ඇලෙන්නේ නැතිව යනවා, මේ විදියට මේ නිමිති පහළ වෙන කොට ඒ මරණ භය දැකලා අන්න දෙවියෝ හරියට සංවේගයට පත්වෙනවා. එතකොට ඒ සංවේගයට පත් වෙන්නේ කුමක් නිසා ද? යථා ච භවාසවසමුදයාපි - මෙන්න මේ කියන භව ආශ්‍රවය නිසා යි. එතකොට එතැනත් මේ ආශ්‍රව, භවාශ්‍රවය නිසා අවිජ්ජා සමුදය. එතකොට ආශ්‍රව නිසා අවිද්‍යාව එනවා.

යථාහ - “ස ඛො සො, භික්ඛවෙ, බාලො දිට්ඨෙව ධම්මෙ තිව්ඨං දුක්ඛදොමනස්සං පටිසංවෙදෙති”ති (ම.නි. 3.246) මේ විදියට බාලයා විසින් දුක් දොමනස් විඳිනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරමින් පටිච්චසමුප්පාදය නැවත ඒ පටිච්චසමුප්පාදය අභිග විස්තරයේ දී ජාති ජරා මරණවලින් පටිච්චසමුප්පාදය අවසන්කරත්, බුදුරජාණන් වහන්සේ අනිත් දේශනා හා ගලපනකොට ධර්මය හා මහාපදෙස ගලපමින් බලන කොට මේක නැවත අවිද්‍යාවට සම්බන්ධවෙලා මේ චක්‍රයක් වශයෙන් සංසාරයේ නිතර නිතර කැරැකෙනවා, යනවා කියන එක බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරපු

දේශනාවකට අනුව, අට්ඨකථාවාරීන් වහන්සේලා විස්තර කරනවා. ඒ නිසා මේක චක්‍රයක්, මූල, මැද, අග භාගයන් න බැරිව මේක අවබෝධ නො කරගන්නා තාක් සසර කැරැකි යනවා කියලා අපට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරා.

එතකොට ඒ පටිච්චසමුප්පාදයේ න්‍යායයන් ගත්තහම නොයෙක් න්‍යායයන් පෙන්නනවා. අට්ඨකථාවේ ඒවා විස්තර කරනවා. හැබැයි ඒ අට්ඨකථාවේ විස්තර කරන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාවට අනුකූලව යි. දැන් පටිච්චසමුප්පාදය පෙන්නනවා,

- කාල තුනක් වශයෙන්,
- ආකාර විස්සක් වශයෙන්,
- සන්ධි තුනක් වශයෙන් පෙන්නනවා.
- රාශි හතරක් වශයෙන්,
- අභිග දොළහක් වශයෙන්,

මේ විදියට පෙන්නනවා. ඒ වාගේ ම තව පෙන්නනවා,

- ප්‍රත්‍ය වශයෙන්,
- ප්‍රභව වශයෙන්,
- කෘත්‍ය වශයෙන්,
- උපමා වශයෙන්,
- දෘෂ්ටි වාරණ වශයෙන්

මේ විදියට පෙන්නනවා.

- එකත්ත නය,
- නානත්ත නය,
- එවං ධම්මතා නය

ආදී වශයෙන් නය ක්‍රම මේ විදියට පරිද්දසමුප්පාදය පිළිබඳ ව බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාවක් තියෙනවා. කාල වශයෙන්,

- අතීත කාල,
- අනාගත කාල,
- වර්තමාණ කාල,

වශයෙන් පරිච්චසමුප්පාදය බෙදලා පෙන්නවා.

ඉතින් මේවා පිළිබඳ ව ඇතැම් අය ඉතින් මේ අදහස් දරාගෙන ඉන්නවා. මේ පරිච්චසමුප්පාදය ගැන වර්තමාණය, ඔය විදියේ මේ එක එක බෙදීම් පිළිබඳ ව එව්වර පැහැදිලි නැහැ. ඒවා පිළිබඳ ව ඇතැම් අය සැකකරනවා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ බුද්ධ දේශනාව විස්තර කිරීමක් තමයි අට්ඨකථාවේ මේ කරන්නේ. දේශනාව තුළ ම පෙළ දහම තුළ ම මේවා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නලා තියෙනවා. ඒක හැබැයි ඒ දේශනාව ඇතුළේ විස්තරකරලා නැහැ. ඉතින් ඒකේ ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙටියෙන් කියපු දේ විස්තර වශයෙන් අපි තේරුම් ගන්න නම් අට්ඨකථාවට යන්න ඕන. එතකොට අට්ඨකථාව ප්‍රතික්ෂෙප කරන්න බැහැ. මොකක් නිසා ද? ඒක පෙළ දහම හා බැඳිලා තියෙන නිසා. පෙළ දහමේ තියෙන වචනයක් විග්‍රහකිරීම තමයි අට්ඨකථාවෙන්, ටීකාවෙන් කරන්නේ. ඉතින් ඒ නිසා යි.

ඉතින් අපි ඒක පිළිබඳ ව බලමු. මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පරිච්චසමුප්පාදයේ විවිධ ප්‍රබේධයන් පෙළ දහම තුළ කොහොම ද විස්තර කරලා තියෙන්නේ කියලා. ඊට පස්සේ අට්ඨකථාවේ ගොඩාක් ඒ පිළිබඳ ව විස්තර තියෙනවා. එතකොට අපට සැකයක් නැතිව අට්ඨකථාවලින් හිත තියලා,

පටිච්චසමුප්පාද විවිධ නය ක්‍රම යටතේ මනාකොට තේරුම් ගන්න පුළුවන් කම ලැබෙනවා. එතකොට තව තවත් අපට ඒ පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳ පුළුල් දැනුමක් අවබෝධයක් ඇතිකරගන්න පුළුවන් කම තියෙනවා.

එතකොට අපි පසුගිය කාල වකවානුව තුළ මේ පටිසම්භිදාමග්ගයේ ඥාණ වණ්ණාවක් පිළිබඳ ව අපි කතා කළා, **විමුක්තිද්වාර** කියන දේශනා මාලාවක්. ඒ දේශනා මාලාවේ අපි කතා කරා මේ **ධම්මට්ඨිතිඤාණය** කියන කොටස. එතකොට **ධම්මට්ඨිතිඤාණය** කියලා අපි කතා කරන්නේ ඇත්ත වශයෙන් ම පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳ ව නුවණ යි. එතකොට **ධම්මනියාමතාවය** කියලා අපි ඒකට නමක් දුන්නෙත් මේ **ධම්මට්ඨිතිඤාණය**, **ධම්මනියාමතාවය** කියන්නේ ම මේ පටිච්චසමුප්පාදයට ම යි.

හේතු ඵල දහම පිළිබඳ ව ඇතිවන නුවණ **ධම්මට්ඨිතිඤාණය** යි.

ධම්මනියාමතාවය පිළිබඳ නුවණ කියන කොට අන්න ඒ තමයි මේ හේතු ඵල දහම පිළිබඳ ව නුවණ. එතකොට එතැන දී බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා මෙන්න මේ විදියට: **කථං පච්චයපරිග්ගහෙ පඤ්ඤා ධම්මට්ඨිතිඤාණං?** ප්‍රත්‍ය පිරිසිඳීමේ ඥානය යි ධම්මට්ඨිතිඥානය. ප්‍රත්‍ය කියන එක, මේ ප්‍රත්‍ය කියන්නේ මොකක් ද? එතකොට ප්‍රත්‍ය කියලා කියන්නේ මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ ස්වභාවය යි. හට ගන්නා ආකාරය යි. එතකොට ඒක පිරිසිඳ, සැකයක් නැතිව මනාකොට කෙනෙක් තේරුම්ගන්නවා නම්, අවබෝධකරගන්නවා නම් ඒකට **ධම්මට්ඨිතිඤාණය** කියලා කියනවා.

ඒකයි මම කිව්වේ මේ පටිච්චසමුප්පාදය නො දැන, මාරී ඵල උපද්වාගන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. එතකොට ඒ ධම්මට්ඨිකිඤාණය කියන එක අපි ඇතිකරගන්නවා කියන්නේ පටිච්චසමුප්පාදය තේරුම්ගන්නවා. කොහොම ද ධම්මට්ඨිකිඤාණය ඇතිවෙන්නේ? පච්චය පරිශ්ගහාය - පිරිසිඳ දැනගැනීමෙන් තමයි ඒ ධම්මට්ඨිකිඤාණය ඇවිත් තියෙන්නේ. එතකොට මෙතැන අපි ඒ ටික කතාකරා.

ආපසු එතැන ගත්තොත්: අවිජ්ජා සඞ්ඛාරානං උප්පාදට්ඨිකි ච පචත්තට්ඨිකි ච නිමිත්තට්ඨිකි ච ආයුභනට්ඨිකි ච සඤ්ඤාගට්ඨිකි ච පලිබොධට්ඨිකි ච සමුදයට්ඨිකි ච හේතුට්ඨිකි ච පච්චයට්ඨිකි ච. ඉමෙහි නවහාකාරෙහි අවිජ්ජා පච්චයො, සඞ්ඛාරා පච්චයසමුප්පන්නා. එතකොට අවිද්‍යාව නව ආකාරයකින් ප්‍රත්‍යාවෙමින් සඞ්ඛාරා සමුප්පන්නා - හටගන්නා. මොනවා ද සංඛාර කියන්නේ? එතකොට අපි දැනගන්න ඕන පුඤ්ඤාභිසංඛාර, අපුඤ්ඤාභිසංඛාර, ආනෙඤ්ජාභිසංඛාර - ඒ කියන්නේ කුසල්, අකුසල්, ඒ වාගේ ම ධ්‍යාන ආදී මේ දේවල් ඔක්කෝම මේ සංඛාර යි. එතකොට ඒ සංඛාර ඇතිවෙන්නේ අවිද්‍යාවෙන්. එතකොට සංඛාරයන්ගේ හටගැනීමට තමයි මේ අවිද්‍යාව හේතුවෙන්නේ. ඒ නිසා තමයි

- උප්පාදට්ඨිකි ච - අවිද්‍යාව සංඛාරයන්ගේ උපාදයට හේතුවෙනවා. සංඛාරය හටගැනීමටත් අවිද්‍යාව හේතුවෙනවා.
- පචත්තට්ඨිකි ච - සංඛාරයන්ගේ පැවැත්මටත් අවිද්‍යාව හේතුවෙනවා.
- නිමිත්තට්ඨිකි ච - සංඛාරයන් නිමිති වශයෙන්, ගෙවල් දොරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම් යානවාහන ආදී

වශයෙන් අපි මේ කුසලාකුසල වශයෙන් ගන්නවා. ඒ නිමිත්තේ පැවැත්මටත් අවිද්‍යාව හේතුවෙනවා.

- **ආයුහනට්ඨිති ව** - ආයුහනය කියන්නේ රැස් වෙනවා. ආයුහනය කියන්නේ අපි සංඛාර. කොතෙකුත් අකුසල රැස්කරගන්නවා. කුසල් රැස්කරගන්නවා. මේ ඔක්කෝටම අවිද්‍යාව හේතුවෙන් තමයි සංඛාර ආයුහනය වෙන්නේ. රැස්වෙන්නේ.
- **සඤ්ඤාගට්ඨිති ව** - සඤ්ඤාගය කියන්නේ බැඳෙනවා අපි. අකුසලයන්ගෙන් බැඳෙනවා. කුසලයන්ගෙන් බැඳෙනවා. බැඳීම නිසා නැවත නැවත මේ සසර යනවා. ඉතින් එතකොට ඒ සංස්කාරයන් සංයෝගවෙන්න අවිද්‍යාව නිසා,
- **පලිබොධට්ඨිති ව** - එතකොට පලිබෝධයවශයෙන්, සංඛාරය පලිබෝධයක් වශයෙන් අවිද්‍යාව හේතුවෙනවා.
- **සමුදයට්ඨිති ව** - සමුදය කියන්නේ ඒත් හට ගැනීම.
- **හේතුට්ඨිති ව** - හේතු කියන්නේ මූලභාවය. ප්‍රකටභාවය ප්‍රත්‍යයවෙනවා.
- **පච්චයට්ඨිති ව** - පච්චය කියලා කියන්නේ ගැටීම වශයෙන්. අවිද්‍යාව ගැටීම වශයෙන් සංඛාරය හටගනී.

මේ නව ආකාරයෙන් අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍යයෙන් සංඛාරය උපදිනවා.

උභොපෙතෙ ධම්මා පච්චයසමුප්පන්නාති - එතකොට උභොපෙතෙ ධම්මා පච්චයසමුප්පන්නාති කියන්නේ, උභොපෙතෙ කියන්නේ මේ දෙක ම. මොකක් ද? අවිද්‍යාව, සංඛාර කියන දෙක ම පටිච්චසමුප්පන්න යි. ඒ කියන්නේ

අවිද්‍යාව කෙනෙක් ඇතිකරනවා නෙවෙයි. අවිද්‍යාව ඉබේ හටගත්තා. ඒකත් ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්තේ. සංඛාරයත් ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්තේ. ඒ නිසා මේ දෙක ම ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්තු ධර්ම ටිකක්.

උභොපෙන ධම්මා පච්චයසමුප්පන්නාති. - පච්චයපරිශ්ගහෙ පඤ්ඤා ධම්මට්ඨිතිඤාණං. දැන් එතකොට අවිද්‍යාව නිසා සංඛාරයක්, අපි කියමු අකුසලයක් ඇතිවුනා. තරහක් ඇතිවුනා. ඒ තරහ ඇතිවුණේ මෙන්න මේ අවිද්‍යාව නිසා යි. එතකොට අවිද්‍යාව කෙනෙක්, පුද්ගලයෙක් නෙවෙයි. ඒ සංඛාරයද කෙනෙක්, පුද්ගලයෙක් නෙවෙයි. මේ දෙක ම ප්‍රත්‍ය නිසා හටගත් ධර්මයෝ කියලා කෙනෙක් දැනගත්තොත්, අන්න ඒ හින්දා කියනවා,

පච්චයපරිශ්ගහෙ පඤ්ඤා ධම්මට්ඨිතිඤාණං. උභොපෙන ධම්මා පච්චයසමුප්පන්නාති. - පච්චයපරිශ්ගහෙ පඤ්ඤා ධම්මට්ඨිතිඤාණං අන්න ඒ විදියට ප්‍රත්‍යය පිරිසිඳ අවබෝධකරගෙන දන්නා, අවබෝධවෙන යම් ඥානයක් තියෙනවා නම්, ඒකට ධම්මට්ඨිති ඥානය කිව්වේ.

අතීතම්පි අධ්‍යානං... අනාගතම්පි අධ්‍යානං අවිජ්ජා සංඛාරානං උප්පාදට්ඨිති ච පචත්තට්ඨිති ච නිමිත්තට්ඨිති ච ආයුහනට්ඨිති ච සඤ්ඤාගට්ඨිති ච පලිබොධට්ඨිති ච සමුදයට්ඨිති ච හෙතුට්ඨිති ච පච්චයට්ඨිති ච. ඉමෙහි නවහාකාරෙහි අවිජ්ජා පච්චයො, සංඛාරා පච්චයසමුප්පන්නා. කියලා මේ විදියට අතීත කාලයේ ද, අනාගත කාලයේ ද, යම් සංඛාරයක් උපදිනවා නම් සංඛාරයක් පවතිනවා නම් සංඛාරයක් හට ගන්නවා නම් සංඛාරයක් වැඩෙනවා නම් සංඛාරයක

බැඳෙනවා නම් අතීත කාලයේ ත්, අනාගත කාලයේ ත් ඒ විදියට වුණා නම් වුනේ, අවිද්‍යාව නිසා ම යි.

අතීතමිපි අධ්‍යානං... අනාගතමිපි අධ්‍යානං කියලා මේ විදියට පෙන්නලා අවිද්‍යාව නිසා ම යි සංඛාර සිධ්‍යවෙන්නේ.

ඉමෙහි නවහාකාරෙහි අවිජජා පච්චයො, සඞ්ඛාරා පච්චයසමුප්පන්නා. උභොපෙතෙ ධම්මා පච්චයසමුප්පන්නාති - පච්චයපරිග්ගහෙ පඤ්ඤා ධම්මට්ඨිතිඤ්ඤාණං.

මේ විධියට කාලයට ගලපමින්, තුන් කාලයට ගලපමින් යම්කිසි කෙනෙක් මේ ප්‍රත්‍යය පිරිසිඳ දකිනවා නම් ඒක ධම්මට්ඨිතිඤ්ඤාණය යි.

සඞ්ඛාරා විඤ්ඤානස්ස ...පෙ... විඤ්ඤාණං නාමරූපස්ස... නාමරූපං සළායතනස්ස... සළායතනං එස්සස්ස... එස්සො වෙදනාය... වෙදනා තණ්හාය... තණ්හා උපාදානස්ස... උපාදානං භවස්ස... භවො ජාතියා... ජාති ජරාමරණස්ස උප්පාදට්ඨිති ච පචත්තට්ඨිති ච නිමිත්තට්ඨිති ච ආයුහනට්ඨිති ච සඤ්ඤාගට්ඨිති ච පලිබොධට්ඨිති ච සමුදයට්ඨිති ච හෙතුට්ඨිති ච පච්චයට්ඨිති ච. ඉමෙහි නවහාකාරෙහි ජාති පච්චයො, ජරාමරණං පච්චයසමුප්පන්නං. උභොපෙතෙ ධම්මා පච්චයසමුප්පන්නාති- පච්චයපරිග්ගහෙ පඤ්ඤා ධම්මට්ඨිතිඤ්ඤාණං. - කියලා මේ අඩිග ඔක්කෝම එතකොට විඤ්ඤාණය හටගැනීමට, පැවැත්මට රැස්වීමට පලිබෝධයට සංඛාර හේතුවෙනවා. එතකොට විඤ්ඤාණය කියන යමක් වුනා නම් මේ විඤ්ඤාණය සංඛාරය නිසා ම යි වුනේ. ඒ නිසා තමයි සංඛාරය විඤ්ඤාණයන්ගේ හේතුට්ඨිති ච පච්චයට්ඨිති ච කියලා අර වගේ ම මේ හැම අංගයකට ම මේ නව ආකාරයෙන් ගැලැපීම සිධ්‍යවෙනවා.

එතකොට මේ විදියට යම්කිසි කෙනෙක් අතීත කාලයෙන්, අනාගත කාලයෙන්, ගත්තහම අනාගත කාලයෙන් අතීත කාලයෙන් යම් තණ්හාවක් පැවැත්තා නම්, ඒ තණ්හාව වේදනාව නිසා ම යි හට ගත්තේ. අතීත කාලයේ යම් උපාදානයක් වුණා නම් ඒ තණ්හාව නිසාම යි ඉපදුනේ. අනාගත කාලයේදී යම් උපාදානයක් වෙනවා නම් භවයක් වෙනවා නම් ජාතියක් ජරා මරණයක් වෙනවා නම් මෙන්න මේ විදියට මේ හේතුවත් ඵලයත් අවබෝධකරගත යුතු යි කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා.

අවිජජා හෙතු, සඛ්ඛාරා හෙතු සමුප්පන්නා. උභොපෙන ධම්මා හෙතුසමුප්පන්නාති - පච්චයපරිශ්ගහෙ පඤ්ඤා ධම්මට්ඨිතිඤාණං. අතීතමිපි අධ්‍යානං ... අනාගතමිපි අධ්‍යානං අවිජජා හෙතු. සඛ්ඛාරා හෙතුසමුප්පන්නා. උභොපෙන ධම්මා හෙතුසමුප්පන්නාති - පච්චයපරිශ්ගහෙ පඤ්ඤා ධම්මට්ඨිතිඤාණං. එතකොට අවිජජාව හේතුව සංඛාරයේ හේතුවෙන් හටගත්ත ධර්මයට. මේ දෙකම හේතුවෙන් හටගත්ත ධර්මයේ කියලා අපි දැනගන්න ඕන. අතීත කාලයේ ත් මෙහෙම යි වුණේ. අනාගත කාලයේත් වෙනවා නම් වෙන්තේ මෙන්න මෙහෙමයි කියලා යම්කිසි කෙනෙක් තුන් කාලය සැක නැතිව අවබෝධ කරගන්නවා නම්, අවබෝධයට පැමිණෙනවා නම්, ධර්මා හැටියට හේතු ඵලව මේවා දකිනවා නම්, අන්න ඒක ධම්මට්ඨිති ඤාණය කියලා හැඳින්වුවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුවා. මේ පෙළ දහම මේ පෙන්වන්නේ මේ බුද්දක නිකායට අයිති පටිසම්භිදාමග්ගප්‍රකරණයේ තියෙන පාළි ධර්මය තමයි මම මේ ඔබට පෙන්වමින් සාකච්ඡා කරන්නේ. එතකොට ඒක අර කියපු නව ආකාරයේම ගලපමින් මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ අභිගවලට මෙතැන මේ විස්තර කරමින් යනවා.

ඊට පස්සේ විස්තරකරගෙන ගිහිල්ලා අන්තිමට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මෙන්න මේ විදියට මේ පටිච්චසමුප්පාදය බෙදපු ආකාරයෙනුත් දැනගත යුතු යි කියලා.

පුරිමකම්මභවස්මි. මොහො අවිජජා, ආයුහනා සංඛාරා, නිකන්ති තණ්හා, උපගමනං උපාදානං, චේතනා භවො පඤ්ච ධම්මා **පුරිමකම්මභවස්මි.** ඉධ පටිසන්ධි විඤ්ඤාණං. එතකොට යම් කිසි කෙනෙක් මේ ස්කන්ධයෝ හට ගන්නා ආකාරය පෙන්නන න්‍යායයක් මේ ... **පුරිමකම්මභවස්මි.** කියන්නේ පෙර කරපු කමිය නිසා ඇතිවෙච්ච මොහො අවිජජා - මෝහය නමැති අවිජජාවත් ආයුහනා සංඛාරා - ඒ නිසා රැස්කරගත්තු සංඛාරය නිසා ත් නිකන්ති තණ්හා - තමන් තුළ ඇතිවෙච්ච තණ්හාවත් උපගමනං උපාදානං - දැඩිව ගැනීම වශයෙන් පැමිණි උපාදානයත් චේතනා භවො - ඒ කමී කරන චේතනාව කියන භවයත් කියන ධම්ම පහ ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා **පුරිමකම්මභවස්මි.** - මේ ධම්මා පහ පෙර ජීවිතයේ කම්භවය යි.

පෙර ජීවිතයේ කරපු සංස්කාර, කමී හේතු නිසා ඉධ පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණං. - මෙන්න මේ ජීවිතයේ ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් කෙනෙක් ආවානම්, අද මේ වතීම්භානසේ විඤ්ඤාණයක් බැසගත්තා නම් ඉධ පටිසන්ධි විඤ්ඤාණං.- මේ ප්‍රතිසන්ධියට හේතු වුණේ පෙර ජීවිතයේ කරපු අර කියපු අවිජජා සංඛාර තණ්හා උපාදාන භව කියන හේතු ටික යි. ඒ හේතුව නිසා ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය පහළ වුණා. එතකොට ඉධ පටිසන්ධි විඤ්ඤාණං.

ඒ ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය නිසා ඔක්කන්ති නාමරූපං, - නාමරූපයන්ගේ බැස ගැනීම පසාදො ආයතනං - ආයතනයන්ගේ පහළ වීම, ඵ්‍රට්ඨො එස්සො - ස්පඨිය වීම වෙදයිතං වෙදනා - විඳීම නම් වූ වේදනාව කියන මේ ධර්මී පහ විපාක වශයෙන් අපට ලැබෙනවා. අර කමීය නිසා විපාක වශයෙන් ලැබෙනවා.

එතකොට ඉමෙ පඤ්ච ධර්මො - මේ විඤ්ඤාණය නිසා පහළ වෙච්ච විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා, කියන මේ පඤ්ච ධර්මයෝ ඉධුප්පත්තිභවස්මිං - උප්පත්ති භවය කිව්වේ මේ ධර්මා පහ යි. එතකොට අපි යම් ඉපදුණා කියලා කියන්නේ මේ විපාක පහට යි. පුරෙකතස්ස කම්මස්ස පච්චයා - ඉමෙ පඤ්ච ධර්මො ඉධ උප්පත්ති භවස්මිං. පුරෙකතස්ස කම්මස්ස පච්චයා - ඒ කියන්නේ මේ පහ පුරෙකතස්ස - පෙර කරපු කමීය ප්‍රත්‍යයෙනුයි මේ විඤ්ඤාණ නාමරූප සළායතන එස්ස වේදනා කියන මේ ප්‍රතිසන්ධියත් එක්ක පහළවුනේ.

ඊට පස්සේ ඔන්න දැන් කෙනෙක් නව භවයක පහළ වීම වෙන්නේ කොහොම ද කියලා කියන එක බුදුරජාණන් වහන්සේ පටිච්චසමුප්පාදයේ පෙන්නුවා. පෙර ජීවිතයේ රැස් කරන ලද අවිද්‍යාව, සංඛාර, තණ්හා, උපාදාන, භව කියන ධර්මා පහ නිසා

- ඉධ පටිසන්ධි විඤ්ඤාණං - මේ භවයේ දී ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණයක් බැස ගන්නවා. ඒ ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණයත් සමගම
- ඔක්කන්ති නාමරූපං - නාමරූපයන්ගේ හට ගැනීම,

- පසාදො ආයතනං - ආයතනයෝ ඇහැ කන නාසය ආදී ආයතන පහළ වීම,
- ඵ්ථිට්ඨො එස්සො - ඒ නිසා ස්පඨිය වීම,
- වෙදයිතං වෙදනා - ස්පඨිය නිසා වේදනාව ඇතිවීම, කියන මේ පහ ඒ පෙර කමීය නිසා ඇතිවෙව්ව විපාක ටිකක්. මේක කාටත් සමාන යි කියන එක අපි කතාකරා.

ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා ඉධුපපත්තිභවස්මිං පුරෙකතස්ස කම්මස්ස පච්චයා - එතකොට මේ විපාක ටික පෙර කමීය නිසා හටගත්තා. හට ගත්තු ප්‍රතිසන්ධි විපාකය ඉධ පරිපක්කත්තා **ආයතනානං** - ඒ ආයතන, දැන් ඒ ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණයත් සමග හටගත්ත ආයතන මුහුකුරා යෑම ඇහැ, කන, නාසය, දිව, ශරීරය වධීනය වෙලා, මේවා වැඩුනායින් පස්සේ, නැවත **මොහො අවිජ්ජා** - අරමුණු ආයතනයට ගැටෙන කොට ස්පඨි වෙලා වේදනාව හට ගැනීම නිසා නැවත අරමුණේ මුළා වෙනවා. **මොහො අවිජ්ජා ආයුහනා සංඛාරා** - නැවත සංඛාර රූස් වෙනවා **නිකන්ති තණ්හා උපගමනං උපාදානං, වෙනනා භවො** - අර හේතු ටික විපාකය නිසා නැවත හට ගන්නවා. **ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා ඉධ කම්ම භවස්මිං ආයතිං පටිසන්ධියා පච්චයා.**

එතකොට අර විපාකය නිසා ආයතන මුහුකුරා ගිහිල්ලා අරමුණු ඇහැට ගැටෙන කොට ඒ නිසා නැවත අවිද්‍යා වෙලා සංඛාර වෙලා, තණ්හා, උපාදාන, භව කියන හේතු ටික නැවත හට ගන්නවා. **ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා මේ හේතු පහ ඉධ කම්ම භවස්මිං** - මේ ජීවිතයේ කම් භවයට මේ ජීවිතයේ හට ගත්තු ඔන්න ආපසු කම් ටික රූස් වෙනවා. **ආයතිං පටිසන්ධි පච්චයා**

- ඒ කමී ටික ඊළඟ නැවත ප්‍රතිසන්ධියකට ප්‍රත්‍ය වෙනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නවා. ආයතිං පටිසන්ධි විඤ්ඤාණං - ඊට පස්සේ අනාගතයේ ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය හටගත්තහම නැවත ඔක්කන්ති නාමරූපං පසාදො ආයතනං, චුට්ඨො එස්සො, වෙදයිතං වෙදනා, ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා ආයතිං උප්පත්තිභවස්මිං - නැවත ඒ ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණයත් එක්ක නැවත නාම රූප සලායතන එස්ස වෙදනා කියන ධම්මා පහ ඇතිවෙනවා. ඒක අනාගතයේ උප්පත්ති භවය යි.

ඉධ කතස්ස කම්මස්ස පච්චයා - එතකොට අනාගතයේ දී ඒ විදියට නැවත විඤ්ඤාණ නාමරූප සලායතන එස්ස වෙදනා කියන මේ විපාක පහ හට ගත්තේ මේ ජීවිතයේ කරපු කමීය නිසා යි. **ඉධ කතස්ස කම්මස්ස පච්චයා** - මේ අර විපාකයෙන් අවසන් කරන්න බැරි වීම නිසා නැවත අවිජ්ජාව සංඛාර තණ්හා උපාදාන ඇතිවෙව්ව කම්භවය ප්‍රත්‍ය වෙලා තමයි අනාගතයේ නැවත විඤ්ඤාණ නාමරූප කියන විපාක පහ හට ගත්තේ. එතකොට මේ විදියට **ඉතිමෙ** - මේ ආකාරයට **චතුසඞ්ඛෙපෙ** - සංඛේත හතර පවතින

- ඊට පස්සේ **තයො අද්ධෙ** - අධ තුනක් අධ කියලා කියන්නේ අතීත අධය, අනාගත අධය, වත්තමාණ අධය කියන කාල පිළිබඳවයි මේ කියන්නේ. කාල තුණක් වශයෙන්
- **තිසන්ධිං** - සන්ධි තුනක් වශයෙන්,
- **විසතියා ආකාරෙහි** - ආකාර විස්සක් වශයෙන්,

පටිච්චසමුප්පාදං - පටිච්චසමුප්පාදය ජානාති පස්සති අඤ්ඤාති පටිච්චස්සධති. තං ඤාතව්ඨෙන ඤාණං,

පජානනටියෙන පඤ්ඤා, තෙන වුච්චති - “පච්චයපරිග්ගහෙ පඤ්ඤා ධම්මට්ඨිකිඤ්ඤාණං”. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ විදියට මේ පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳ ව ඔය විදියට කාල තුනක් වශයෙන් සන්ධි තුනක් වශයෙන් ආකාර විස්ස වශයෙන් සංකෙත හතරක් වශයෙන් යම් කිසි කෙනෙක් විනිවිද දකිනවා නම්, ඒ විනිවිද දකිනවා, පැහැදිලිව දකිනවා ඥානයක් තියෙනවා නම් නුවණින් ස්පඨි කරන බවක් තියෙනවා නම්, අන්න ඒකට කියනවා “පච්චයපරිග්ගහෙ පඤ්ඤා ධම්මට්ඨිකිඤ්ඤාණං” කියලා.

එතකොට අන්න ඒ විදියට මේ ප්‍රත්‍යය පිළිබඳ ව අවබෝධකරගැනීම පටිච්චසමුප්පාදය අවබෝධ කරගත්තොත් ඒ ධර්මතාවය තේරුම් ගත්තා කියන එක බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුවා.

එතකොට අපි මෙතැන මේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ න්‍යායයන් ටික තමයි මේ මෙතැන පෙන්නලා තියෙන්නේ. මෙතැන මේ පෙන්නලා තියෙන තයෝ අඬ, කාල තුන, ඊට පස්සේ සන්ධි මොනවා ද, ආකාර විස්ස මොනවා ද, කියන දේවල් සංකෙත හතර කියන්නේ මොනවා ද කියන ඒවා අට්ඨකථාවේ හොඳට විස්තර කරනවා. දැන් මෙතැන ඒක විස්තර කරලා නැහැ. මොකක් ද සන්ධි තුන කියන එක මෙතැන නැහැ. තයෝ අද්ධෙ කියන එක විස්තරකරලා නැහැ. නමුත් උඩින් විස්තර කරනවා. නමුත් මෙතැන දී ඒක පැහැදිලි කරන්නේ නැහැ. විසති ආකාරය, එතකොට චතුසංකෙත කියන දේවල් මේවා මෙතැන පැහැදිලි කරලා පෙන්න්නේ නැහැ.

ඉතින් එතකොට ඒ නිසා අපට මේ පටිච්චසමුප්පාදය තුන් කාලයකට බෙදන්න බැහැ කියලා යම්කිසි කෙනෙක් තකී

කරනවා නම් ඒක වැරදි යි. එයට හේතුව තමයි යම්කිසි කෙනෙක්ව මේ ජීවිතයේ ප්‍රතිසන්ධිය ලබනකොට ප්‍රතිසන්ධි සිත අලුත් භවයක හටගත්තාට ඒ විපාක සිතට පටිච්චසමුප්පාදය පෙන්නන්න මේ ජීවිතය ම පෙන්නන්න බැහැ. මොකද, ඒ විපාක සිතට කමිය මේ ජීවිතයේ හට ගත්තු එකක් නෙවෙයි. මොකද, මේ ජීවිතයේ පළමුවෙන් ම පහළවෙච්චි සිත ප්‍රතිසන්ධි සිත යි. මේ ප්‍රතිසන්ධි විපාකයට කමිය පෙන්නන පෙර කරන ලද අවිද්‍යා, සංඛාර, තණ්හා, උපාදාන කියන කමී භවය යි. අන්න ඒ කමී භවය නිසා ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය පහළ වෙනවා.

එතැනින් පස්සේ නාම රූප සලායතන එස්ස මේවා ගොඩනැගිලා, හැබැයි නැවත නව කමීභවයක් සකස්වෙනවා. එතකොට ඒ අතීතය හා පටිච්චසමුප්පාදය සම්බන්ධවෙන්නේ ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණයට පමණ යි. ඊට පස්සේ කමී ප්‍රත්‍යයෙන් ඒ කමිය නිසා මේ ආයතන කමීප රූප හට ගන්නවා දේවල්. එතකොට එතැන වකඩු විඤ්ඤාණ සෝත ආදී විඤ්ඤාණ දී විපාක උපදින දේවල් ඒ පෙර කරපු කමියට අනුරූපව අපට ලැබෙනවා. ඒ විපාක සිත යි. විපාක සිත විපාකයෙන් අවසන්කරගැනීමේ නුවණ නැතිවුණොත් ඇහැට රූපයක් ගැටිලා පෙනීමක් එනවා කියන එක විපාකයක්. එතකොට ඒ විපාකය අපට ඉෂ්ඨ වූ රූපයක් වෙනවා නම් ඒ කුසල විපාකයක්. අනිෂ්ඨ රූපයක් වෙනවා නම් අකුසල විපාකයක් කියලා අපි විස්තරකරගත්තා.

එතකොට මේ ඉෂ්ඨ අනිෂ්ඨ ස්වභාවයෙන් අපට හොඳ රූප පෙනෙනවා. හොඳ සද්ද ඇහෙනවා. නරක සද්ද ඇහෙනවා. නරක දේවල් පෙනෙනවා. කියන එක, ඒක රහත්වුණත් නවත්වන්න බැහැ. ඒක පෙර කමියට අනුරූපව ලැබෙන

විපාකයක්. හැබැයි අපට නවත්වන්න පුළුවන්, ඒ නරකට අපි අනිෂ්ඨ රූපයක් දැක්ම නිසා අපි ඒ කෙරෙහි අකැමැත්ත ඇතිවෙලා, පටීඝය, ද්වේශය, ඇතිවෙලා අකුසල් රැස්වෙන එක නවත්වන්න පුළුවන්. ඒ නවතින්නේ විපාකය නිසා ආයතන මුහුකුරා ගියහම නැවත අවිජ්ජා සංඛාර ඇතිවෙන්න නො දී අපට ඒ වෙනුවට මේකේ යථාර්ථය, සම්මාදිට්ඨිය අවබෝධකරගැනීමට නව කමිහවය සකස් නො කර ගැනීමෙන් අනාගත ප්‍රතිසන්ධි සහ අනාගතයේ ඇතිවන මේ ප්‍රතිසන්ධිය නවත්වාගන්න පුළුවන්.

ඉතින් ඔන්න ඕක තමයි ඒ පටිච්චසමුප්පාදයේ ඒ අපි දැකියයක් වශයෙන් තේරුම් ගන්න ඕන කාරණාව. අපි ඒක පිළිබඳ ව, මේ නය ක්‍රම පිළිබඳ ව කොහොම ද විස්තර කරලා තියෙන්නේ කියන එක පිළිබඳ ව ඉදිරියට කතාකරගෙන යමු.

මොකද, ඇතැම් විට ඇතැම් කෙනෙකුට මේ නය ක්‍රම පෙන්නනකොට මේවා තේරෙන්නේ නැති නිසා හෝ පටළැවෙන නිසා හෝ ඒවා පිළිබඳ ව අශ්‍රද්ධාවක්, අවිශ්වාසයක් ඇතිවෙන්න පුළුවන්. ඉතින් ඒ නිසා බුදු දේශනාවට ඒ අට්ඨකථා විචරණය සම්බන්ධ යි කියන එක සනාථවීමෙන් තමන්ට ම තේරුනොත් මේක සත්‍යයක් කියන එක දන්න නිසා එයා කවදාහරි මේක ඉගෙනගන්න උත්සාහවත් වෙනවා.

හොඳයි අපි ආපහු පෙළ දහමට යමු මේක විස්තර කරලා තියෙන ආකාරය පිළිබඳ ව බලන්න.

එතකොට මේකේ, අට්ඨකථාවේ පෙන්නනවා

තස්ස ඛො පනෙතස්ස භවවක්කස්ස එතකොට මේ විදියට භවවක්‍රයට, භවවක්‍ර අවිජ්ජා සංඛාර ආදී වශයෙන් පෙන්නන

මේ හව වක්‍රය තුළ අවිජජා තණ්හා වාති ද්වෙ ධම්මා මූලන්ති වෙදිතබ්බා. එතකොට මේ හව වක්‍රයේ කැරැකෙන, වක්‍රයේ කැරැකෙන ප්‍රධාන ධම්මා දෙකක් තියෙනවා. ඒ තමයි අවිජජාව, තණ්හාව. වාති ද්වෙ ධම්මා මූලන්ති - මුල් දෙකක් තියෙනවා. මුල් දෙකක් හැටියට පෙන්නන්නේ ඒක යි.

තස්ස අවිජජාතණ්හා,
මූලමතීතාදයො තයො කාලා;
ද්වෙ අටඨ ද්වෙ එව ච,
සරූපතො තෙසු අභිගාති.

කියලා මේ අර පෙළ දහමේ විස්තර කරපු ඒ ටික මේ විස්තර කරන්නේ කියලා පෙන්නනවා. එතැන දී මූල දෙකක් හැටියට අවිජජා මූලකං තණ්හා මූලකං කියලා මේ පටිච්චසමුප්පාදය දෙකකට බෙදන් තියෙනවා. එතකොට, අවිද්‍යාව මුල්වෙලාත් මේ වක්‍රය යනවා. තණ්හාව මුල්වෙලාත් මේ වක්‍රය යනවා. එතකොට මේ දෙක මුල් දෙකක් කියලා හැඳින්වුවේ මේ දෙක විතරක් නිසා කියන එක නෙවෙයි. අනිත් දේවලුත් තියෙනවා. නමුත් මේ දෙක අයිත්තිරීමෙන් මේ වක්‍රය සිඳිලා යනවා.

තස්ස ඛො පනෙතස්ස භවචක්කස්ස අවිජජා තණ්හා වාති ද්වෙ ධම්මා මූලන්ති වෙදිතබ්බා. තදෙතං පුබ්බන්තාහරණතො අවිජජාමූලං වෙදනාවසානං.

- ★ යම් දවසක කෙනෙකුට අවිද්‍යාව හට ගන්නා එක නැති කරන්න පුළුවන්වුණොත් හව වක්‍රය සිඳෙනවා.
- ★ කෙනෙකුට තණ්හාව නිරුධකරන්න පුළුවන්වුණොත් හව වක්‍රය සිඳෙනවා.

ඉතින් අන්න ඒ නිසා තමයි මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ අඩිග තුළ අවිද්‍යාව තණ්හාව කියන එක මූල දෙකක් හැටියට පෙන්නලා තියෙන්නේ. **තදෙතං පුබ්බන්තාහරණතො අවිජ්ජාමූලං වේදනාවසානං.** එතකොට මුල් කොටස ගත්තහම අවිද්‍යාව මුල්වෙලා, වේදනාවෙන් අවසන් වෙනවා. ඒ කියන්නේ **අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරං, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං,** පෙර අවිද්‍යාව නිසා සංඛාරය ඇතිවෙලා, ඒ නිසා විඤ්ඤාණය, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා කියන මේ විපාක ටික හට ගන්නවා. එතකොට අවිද්‍යා, සංඛාර කියන එක හේතු ප්‍රත්‍යයෙන්. ඊට පස්සේ ඒ නිසා විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා ඒ නිසා හට ගත්තු එල යි. එතකොට ඒකේ මුල්, පළවෙනි කොටස ගත්තහම අවිද්‍යාව මුල්වෙලා වේදනාව අවසන් කොට ඇති එල ටිකක් හට ගන්නවා. අවිද්‍යාව, සංඛාර කියන මේ දෙක කමීය වශයෙන් යම්කිසි කෙනෙකුගේ සන්තානයෙහි ගොඩනැගුනොත්, විපාක වශයෙන් විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා කියන විපාක පහ හට ගන්නවා.

එතකොට මේ එක කොටසක්. එක අඩිගයක්. එතකොට අවිද්‍යාව නිසා හව්වක්‍රය කැරකෙන ආකාරය යි. වේදනාව අවසන්වෙලා. එතකොට මෙහෙමත් යම් වක්‍රයක් කැරකෙනවා. ඊට පස්සේ **අපරන්තසන්තානතො** - අපරාන්ත සන්තානය ඊළඟ සන්තානය ගත්තහම **තණ්හාමූලං ජරාමරණාවසාන්ති දුඛිං හොති.** අනිත් එක තමයි තණ්හාව මුල්වෙලා. තණ්හාව මුල්වෙලා, උපාදානවෙලා, කමීභවය වෙලා, ජාතිය වෙලා, ඒ නිසා ජරාමරණ දුක් දොම්නස් උපදිනවා. එතැන මේ ඊළඟ කාරණාව යි. එතකොට කෙනෙකුට මේ දුක හටගන්න, වක්‍රය හටගන්න ආකාර දෙකයි.

එකක් තමයි අවිද්‍යාව මුල්වෙලා තියෙනවා.

අනිත් එක තණ්හාව මුල්වෙලා හට ගන්නවා.

★ එතකොට මේ විදියට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇයි මේ පටිච්චසමුප්පාදය දෙකට කඩලා පෙන්නුවේ? අවබෝධ කරගැනීමේ පහසුව සඳහා යි.

ඒ නිසා පෙන්න්නවා, තත්ථ පුරිමං දිට්ඨිවර්තවසෙන චුත්තං. මුල පෙන්නුවේ දිට්ඨිවර්තයාගේ වශයෙන්. එතකොට නොයෙක් දෘෂ්ඨි අරගෙන වැරදි අදහස් අරගැනීම නිසා චක්‍රය යනවා. කමී රැස්වෙලා යනවා. ඉතින් එතකොට මේ දිට්ඨිවර්ත කෙනාගේ හවචක්‍රය කැරකෙන විදිය මුල් අංගයෙන් පෙන්නලා දෙනවා. **පච්ඡිමං -** ඊළඟ එක **තණ්හාවර්තවසෙන** - තණ්හාව නිසා, ඒ නිසා උපාදානවෙලා හවචක්‍රයේ යනවා. එතකොට එතැන අවිද්‍යාව නැතුවා නෙවෙයි. නමුත් එතැන ප්‍රකටවෙන්නේ තණ්හාව යි. ආශාව, තණ්හාව නිසා එයා මේ උපාදානවෙලා, හවවෙලා ජාති ජරා මරණ වලට යනවා. කෙනෙක් අවිද්‍යාව නිසා යනවා. සමහර අය ඉන්නවා නේ දැන් තණ්හාව ඒ තරම් නැහැ. නමුත් මෝඩකම තියෙනවා. ඒ නිසා කමී රැස් වෙනවා. තව කෙනෙකු අවිද්‍යාව පෙනෙන්නේ නැහැ. නමුත් තණ්හාව ඉස්මතුවෙලා පෙනෙනවා. ඒ නිසා එයා සසර යන්නේ තණ්හාව නිසා යි කියලා කියනවා.

එතකොට **පච්ඡිමං තණ්හාවර්තවසෙන දිට්ඨිවරාතානස්සති අවිජජා තණ්හාවර්තානං තණ්හා සංසාරනායිකා** දිට්ඨි වර්තයාගේ අවිද්‍යාව නිසා යි කියලා කියනවා. එතකොට දිට්ඨිවර්තයාගේ අවිද්‍යාවත් තණ්හා වර්තයාගේ තණ්හාවත් **සංසාරනායිකා** - සංසාර නය මේ සංසාරයට හේතුවෙනවා.

ඒ වාගේ ම උච්ඡේදදිට්ඨිසමුත්ඝාතාය වා පටිමං, එලුප්පත්තියා හෙතුනං - මේ පළවෙනියට උච්ඡේද දෘෂ්ඨිය අයින් කිරීම සඳහා තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවේ කියලා කියන්න පුළුවන්. උච්ඡේද දෘෂ්ඨිය කියලා කියන්නේ මේ ජීවිතයෙන් පස්සේ ඒ පුද්ගලයා සිඳෙනවා, නැසෙනවා, අවසන් වෙනවා, කියන මෙහෙම උච්ඡේද දෘෂ්ඨියක් ගන්නවා නේ. එතකොට මේ සමහර අය එහෙම දීඝායුෂ තියෙන ඇතැම් බ්‍රහ්මයෝ පවා මේ උච්ඡේද දෘෂ්ඨියට පැමිණෙනවා. මේ අවසන් ජීවිතයයි. මේක ස්ථිරයි. මෙතැනින් පස්සේ ආයෙ භවයක් නැහැ කියලා. ඇතැම් අය මේක දෘෂ්ඨිය වශයෙන් ඇතැම් ශාස්තෘවරු පෙන්නවා. දැන් කෙනෙක්ව මේ ජීවිතයේ හටගත්තා නම් ඊළඟ ජීවිතයට වෙන කෙනෙක්. මෙයා මෙතැන ම සිඳෙනවා නැසෙනවා කියලා උච්ඡේද දෘෂ්ඨියක් හට ගන්නවා.

එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ අවිජ්ජාව තණ්හාවයෙ. එතකොට මෙතැන දී හේතුව තිබුණොත් ඵලය හට ගන්නවා කියන කාරණාව මතුකරලා, අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං කියලා හේතු ඵල දහම පෙන්නීම නිසා එතකොට ඵලය කියන එක, දැන් ඵලය කියන එක හේතුව තියෙන තාක් කල් නවත්වන්න බෑ කියන කාරණාව මුලින් අවිජ්ජා මූලකයෙන් පෙන්නනවා. ඒ නිසා උච්ඡේද දෘෂ්ඨිය කෙනෙකුගේ නැතිවෙන්න පුළුවන් ඒ නිසා මූල කාරණාව මුලේ පෙන්නවා කියන්නේ.

පටිමං. එලුප්පත්තියා හෙතුනං අනුපච්ඡේදපකාසනතො; කියලා පෙන්නවා.

සස්සතදිට්ඨිසමුග්ඝාතාය දුතියං, උප්පන්නානං ජරාමරණපකාසනතො; ශාස්වත දෘෂ්ඨිය අයින් වෙනවා ල දෙවෙනි එකෙන්.

ඒ කියන්නේ ඇතැම් කෙනෙක්ව තිත්‍ය යි ආත්ම යි ස්ථිර යි තමන්ගේ වසඟයේ පවත්වන්න පුළුවන් කියන දෘෂ්ඨියක් ගන්න කෙනා, ඊට පස්සේ නමුත් මේ තණ්හාව නිසා උපාදානවෙලා ජරාමරණයෙන් කෙළවරවෙනවා කියන මේ කාරණාව පෙනීමෙන් තමන් හිතාගෙන හිටපු දේ ජරාමරණයට පත්වෙනවා, බිඳෙනවා, නැසිලා යනවා කියන දැක්ම තුළ අන්න අර ශාස්වත දෘෂ්ඨිය දුරුවෙලා යනවා.

ඒ විදියට මේ මූල දෙක පෙන්නනකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ මූල දෙකට මේ විදියට කොටස් කරලා පෙන්නුවේ අර විදියට ධර්මාවයක් පෙන්නීම තමයි.

ඊට පස්සේ තවත් අදහසක් තියෙනවා ගබ්භසෙය්‍යකවසෙන වා පුරිමං අනුපුබ්බපවත්තිදීපනතො; ඔපපාතිකවසෙන පච්ඡිමං සහුප්පත්තිදීපනතො. එතකොට මේ ගබ්භසෙය්‍යකවසෙන කියන්නේ මේ කෙනෙක් උපදිමින් මැරෙමින් ඒ විදියට යනවා කියන කාරණාව පෙන්නනවා මේ පළවෙනි හේතුවෙන්. ඊට පස්සේ පුරිමං. ඔපපාතිකවසෙන පච්ඡිමං සහුප්පත්තිදීපනතො. එතකොට තණ්හාව නිසා මේ උපදිනවා කියන එක ඇත්ත කතාව මේ එක එක න්‍යායයන් පෙන්නනවා මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ මූල දෙක පෙන්නුවේ මෙන්න මේ අදහස නිසායි කියන්න.

අතිතපච්චුප්පන්නානාගතා වස්ස තයො කාලා. එතකොට ඔය විග්‍රහ කරේ බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ මූල දෙකක් වශයෙන්

විග්‍රහ කරනවා. මේවා බොහෝ විට ඔය සූත්‍රවල, නිදාන සංයුත්තයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පටිච්චසමුප්පාදය විවිධාකාරයෙන් දේශනා කරල සූත්‍ර රාශියක් තියෙනවා. ඉතින් ඒ වාගේ මේ න්‍යායයන් පදනම් කරගෙන බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරා. ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ **දේශනාගම්භීර්‍යාවය ප්‍රතිවේධ ගම්භීර්‍යාවය** තියෙනවා. ඒවාත් නය ක්‍රම. ඒවා අපි ඉදිරියේ දී කතාකරනවා.

එතකොට අපට පුළුවන් කම තියෙනවා බුදුරජාණන් වහන්සේ පටිච්චසමුප්පාදය එක ම ආකාරයකට නෙවෙයි පෙන්නුවේ. නොයෙක් නය ක්‍රමවලින් පටිච්චසමුප්පාදය, සමහර විට බුදුරජාණන් වහන්සේ පටිච්චසමුප්පාදය මුලින් පටන්ගත්තා. සමහරවෙලාවට අගින් පටන්ගත්තා. සමහරවෙලාවට මැදින් පටන්ගන්නවා. මේ විදියට අර මම මුලින්ම කතාකරපු වැල් අදින කෙනෙක් වැලක් හොයාගෙන යනකොට එයාට මුලින් වැල අග අහුවෙන්නක් පුළුවන්. මුල අහුවෙන්නක් පුළුවන්. වැලේ මැද අහුවෙන්නක් පුළුවන්. මැද අහුවෙව්ව් කෙනා ඒ මැදින් අල්ලාගෙන වැල දිගේ අගට යනවා. තව කෙනෙක් ඒ මැදින් අහුවෙව්ව් කෙනා වැල දිගේ මුලට යනවා. මේ විදියට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවේ පටිච්චසමුප්පාදයේ කොයි හරි ඇතැම් තැන් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා විලාස වශයෙන් අරගෙන මේ පටිච්චසමුප්පාදය විවිධ විදියට විග්‍රහ කරනවා. චක්‍රයක් නිසා මේක කොතැනින් අරගත්තත්, මේවා සම්බන්ධකරලා හව චක්‍රය පෙන්න්න පුළුවන්.

එතකොට **අතීතපච්චුප්පන්නානාගතා** චක්‍රය **චස්ස තයො කාලා**. එතකොට කාල තුනක් වශයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ අතීත අනාගත පච්චුප්පන්න වශයෙන් **තෙසු පාළියං සරූපතො** - අර කියපු අර පාළියේ, පටිඨාන පාළියේත්

තියෙනවා. මේවා විභවීයපාලියේත් තියෙනවා. මම පෙන්නුවේ ඔබට පටිසම්භිදාමග්ග පාලිය යි. මේකේ අරන් තියෙන්නේ ඒක තමයි. තෙසු පාලියං සරූපතො ආගතවසෙන - එතකොට ඒ කාලය රූපයේ වශයෙන් තමයි මේ අරගෙන විග්‍රහ කරන්නේ.

අවිජජා සඞ්ඛාර වාති ද්වෙ අඞ්ඛාති අතීතකාලාති. එතකොට අවිද්‍යාව සඞ්ඛාරය අඞ්ඛ දෙක අතීත කාලය වශයෙන්.

විඤ්ඤාණාදීහි විඤ්ඤාණ නාමරූප සළායතන එස්ස වේදනා කියන භවාචසානාති අටඨ පච්චුප්පන්නකාලාති, මේවා භවයෙන් අවසන් කොට ඇති වේදනාව දක්වා වේදනාව ඊට පස්සේ අර වට්ඨාණයේ පෙන්නුවා නේ දහයක්. මේවාට සමාන කාලය යි. ඒ කියන්නේ අතීත හේතු පහක් පෙන්නනවා නේ. අතීත අවිද්‍යාව, සංඛාර, තණ්හා, උපාදාන, භව කියන මේ ටික අතීත කාලය යි. ඊට පස්සේ ඒ නිසා, ඉධඋප්පත්ති භවො කියලා විග්‍රහ කරේ, එතකොට මේ උප්පත්තිභවය නිසා විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා කියන පහට, ඊට පස්සේ වතීමානය. ඒ පහේ ඇත්ත නො දැනීම නිසා නැවත වතීමානයේ හේතු ටිකක් හදා ගන්නවා නේ අවිජජා, සංඛාර, තණ්හා, උපාදාන, භව කියලා. අන්න එතකොට එතැන කොටස් ටික තමයි වතීමානය හැටියට මේ **විඤ්ඤාණාදීහි භවාචසානාති අටඨ පච්චුප්පන්නකාලාති,** භවය අවසන් කොට ඇති කොටස් ටික වතීමාණ යි. **ජාති වෙච ජරාමරණඤ්ච ද්වෙ අනාගතකාලාතීතිවෙදාගබ්බාති.** ඊට පස්සේ අනාගතයේ ජාති ජරා මරණ දී මේ දේවල් හට ගන්නවා කියලා කාල තුනකට පෙන්නන්න පුළුවන්.

දැන් ඒකෙන් අපි තේරුම් ගන්න හොඳ නෑ මෙහෙම කාරණාවක්. ඒ මේ නිසා අද අපි පටිච්චසමුප්පාදය

අවබෝධකරගැනීම නිසා ජරා මරණ දුක් අවසන් වෙන්නේ අනාගතයේ යි කියන කාරණාව නෙවෙයි මේ පෙන්නන්නේ. හේතු - ඵලය, මේවා හට ගන්නා ආකාරය, ඇතිවෙන නැතිවෙන ආකාරය බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නන්නේ. දැන් අද ජරා මරණ දුකක් තියෙනවා නම්, ඒ දුක වතීමානයේ තියෙනවා ම යි. දැන් මෙතැන මේ භවචක්‍රය ඉපදීම, නැතිවීම් වශයෙන් යන ආකාරය තමයි මේ කාල තුනකට කඩලා පෙන්නන්නේ. වතීමාණය තුළ මේ සියල්ල පෙන්නන්න පුළුවන්. හේතු ටික පෙන්නන්න පුළුවන්. ඵල ටික ඔය කියන විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා ටිකත් ජරා මරණ ටිකත් පෙන්නන්න පුළුවන්. එතකොට පටිච්චසමුප්පාදය අවබෝධ කරගැනීමෙන් වතීමානයේ ජරා මරණ නිසා ඇතිවන දුකක් තියෙනවා නම්, ජරා මරණ දුකක් තියෙනවා නම්, ජරා මරණ නිසා ඇතිවන දුකක් තියෙනවා නම්, මේක දඬිනය තුළින් මේ ජීවිතයේ දී ම අවසන් කරන්න පුළුවන්බවක් තියෙනවා. ජරා මරණ නිසා ඇතිවන දුකක් තියෙනවා නම් ඒ දුක අවසන් කරලා, ඒ ජරා මරණ දුකෙන් මිදිලා ඉන්න පුළුවන් කම තියෙනවා මේ ජීවිතයේ ම. එතකොට අපි ඒක බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළේ, අවබෝධ කරගැනීමේ වෙන ම න්‍යායයක්.

එතකොට ඒ පෙන්නාපු කාල තුන තමයි ඒ විග්‍රහ කරේ.

හෙතුඵල හෙතුපුබ්බක - තිසන්ධිවතුහෙදසඞ්ගහඤ්චෙතං; විසතිආකාරාරං, තිවට්ටමන වට්ඨිතං භවති.

මේ විදියට හේතු ඵල වශයෙනුත්, ඒ වාගේ ම සන්ධි තුනක් වශයෙනුත් විසති ආකාරෙ - ආකාර විස්සක් වශයෙන් වට්ට

තුනක් වශයෙන් මේ විදියට සංසාරයේ චක්‍රය කැරකෙනවා වගේ කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

ඉතිපි වෙදිතබ්බං. තත්ථ සඛිබාරානඤ්ච පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණස්ස ච අන්තරා එකො හෙතුඵල සන්ධි නාම. එතකොට මේ සන්ධි තුන පෙන්නනකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නනවා අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා කියන මේ කමී ටික නිසා ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය කියන එකක් අපට ලැබෙනවා නේ. **ඉතිපි වෙදිතබ්බං. තත්ථ සඛිබාරානඤ්ච පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණස්ස ච අන්තරා එකො හෙතුඵලසන්ධි නාම.** එතකොට මේ සංඛාරයත්, ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණයත්, කියන මේ දෙක අතර සන්ධියක් තියෙනවා. අවිජ්ජා සංඛාර කියන එක හේතුව. විඤ්ඤාණ නාමරූප සළායතන කියනවා ඵලය. මේ දෙක සන්ධියක්. ඒ කියන්නේ මේක වෙන්කරන්න පුළුවන්. ඒ කියන්නේ අවිජ්ජා සංඛාර ඇති නො කරගත්තොත්, ඒ හේතුව සකස් නො වුනොත්, විඤ්ඤාණ නාමරූප සළායතන කියන එක හටගන්නේ නැහැ. ඒ නිසා මෙතැන හේතු ඵල සන්ධියක් හට ගන්නවා. ඒ නිසා මේ **එකො හෙතුඵලසන්ධි නාම.** සන්ධි තුනක් හැටියට අපිට අතන පෙළේ විග්‍රහ කරා නේ. එතකොට එක් හේතු ඵල සන්ධියක් තමයි අවිද්‍යා සංඛාරය හා ඒ නිසා හට ගන්නා විඤ්ඤාණ නාමරූප කියන හේතු ඵල සන්ධිය.

පටිච්චසමුප්පාදයේ මේවා කෙනෙකුට ගැඹුරු නො තේරෙන වෙන්න පුළුවන්. නමුත් මේවා තනියම සමාධිමත් සිතකින් තේරුම් ගත්තහම මේවා රසවත්. විදේශිනාවේ දී මේවා වැදගත්. ඒ වැදගත් වෙන්නේ ඇයි? අපට අපගේ ජීවිතයේ දකිනවා, අහනවා කියන තැන විපාක සිත. ඒ විපාක සිත හට ගත්තේ අවිද්‍යාව සංඛාරය නිසා යි. කුසල් අකුසල් නිසා තමයි හට

ගත්තේ. එතකොට කෙනෙකුට මේ විපාකය කඩන්න පුළුවන්කමක් තියෙනවා. ඒවා යි පෙන්න්නේ. දැන් චක්‍රයක් ගත්තහම, රවුමක් ගත්තහම ඒ චක්‍රයේ අපට මුලක් අගක් කොනක් හොයන්න බැහැ. අපට කොතැනින් ද මේවා අවසන් කරන්න පුළුවන්? මේක කැරකෙන එකක්. ඒ නිසා යි බුදුරජාණන් වහන්සේ මේවා කඩන්න පුළුවන් කියන්නේ. මේ චක්‍රය කැඩුවොත් තමයි අපගේ සංසාර ගමන නිමා වෙන්නේ. තවත් ඒ නිසා අන්න ඒකයි අපි මෙතැන තේරුම්ගන්නේ. ඒ සංසාර ගමන අවසන් කරන්න නම් මේ චක්‍රයේ ගැලැවිය යුතු තැන් තුනක් පෙන්න්නවා. ඒ තැන් තුන තමයි අපට අවිද්‍යා සංඛාර ඇති නො කරගෙන හිටියොතින් විඤ්ඤාණ නාමරූප කියන දුක් ගොඩ ඇතිවෙන්නේ නැහැ. විපාක ටික ඇතිවෙන්නේ නැහැ. ඒක මෙතැනින් කඩන්න පුළුවන් එක සන්ධියක්.

ඊට පස්සේ වේදනාය ව තණ්හාය ව අන්තරා එකො එලඹෙනුසන්ධි නාම. එල හේතු සන්ධි. මුලින් පෙන්නුවේ හේතු එල සන්ධිය. ඊට පස්සේ අපි කියමුකො ඒක සකස්වුණා කියලා, කඩන්න බැරිවුණත්. ඒ නිසා ඊට පස්සේ විඤ්ඤාණ නාමරූප සලායතන එස්ස වේදනා කියන ඔන්න විපාකය හට ගන්නවා. දැන් මේ විපාකය වේදනාව කියන තැනින් නවතිනවා. විපාකය ඔතැනින් අවසානවෙනවා. ඒක රහතන් වහන්සේටත් සැප වේදනා, දුක්වේදනා, උපේක්ෂා වේදනා හට ගන්නවා.

හැබැයි වේදනා පච්චයා තණ්හා කියන මෙන්න මේ අවස්ථාව නැවත කෙනෙකුට ඇති නො කරගෙන ඉන්න පුළුවන්. සැප වේදනාවක් වෙන කොට වේදනාව දැකලා වේදනාවෙන් අවසන් කරන්නත් පුළුවන්. කෙනෙක් වේදනාවට තණ්හා කරන්නත් පුළුවන්. දැන් වේදනාවට තණ්හා කරොත් අන්න

නැවත ආපසු කමියක් සකස්වෙලා විපාකයක් හටගන්න වක්‍රය කැරකෙනවා. ඒ නිසා කෙනෙකුට පුළුවන් මෙතැනින් හව වක්‍රය කඩන්න. වේදනා පව්වයා තණ්හාවෙන් කඩන්නත් පුළුවන්.

ඒ නිසා ඒකට කියනවා **එල හේතු සන්ධිය** කියලා. එලය නිසා නැවත හේතුවක් ඇති නොවන විදියට කටයුතු කරගන්නොත් හව වක්‍රය අවසන් වෙනවා. හේතුව අයින් කර ගැනීමෙන් එලය නූපදින බවට පත්කරගැනීමේ හේතු-එල සන්ධිය අයින් කරන්නත් පුළුවන්. එහෙම නැතිනම් අනිත් එක එල-හේතු සන්ධිය වශයෙන් අයින් කරන්න පුළුවන්. එතකොට දැන් අපි පෙනෙනවා සන්ධි දෙකක්. එල-හේතු සන්ධි නාම.

ඊට පස්සේ එනවා **භවස්ස ව ජාතියා ව** - ඊට පස්සේ දැන් අපි කියමුකො වේදනාව නිසා තණ්හාව ඇතිවෙලා උපාදාන ඇතිවෙලා භවය හට ගන්නවා. ඔන්න කමී භවය හට ගන්නවා. දැන් ඒ භවය නිසා නැවත ජාතිය හටගන්න පුළුවන් කම තියෙනවා. භවය කියන එක මම මුලින් කතාකරා. භවය නිරෝධ කරන්න පුළුවන්. වේදනාවෙන් අවසන් කරන්න බැරි කෙනා ඒකට තණ්හා කරලා උපාදාන වෙලා, කමී භවයක් සකස්වුණා. ඒ නිසා අනිවායථීයෙන් එයාට **හව පව්වයා ජාති**. ජාතිය කියන එක ඇතිවෙන්නට පුළුවන්. ජාතිය ඇතිවුණොත් ජරා, මරණ, සෝක, පරිදෙව, දුක්, දොම්නස් ඇතිවෙලා, නැවත දුක් වූ මේ වක්‍රය යනවා. ඉතින් මෙතැනට ආපු කෙනාට පුළුවන් කම තියෙනවා, භවය නමැති කමී භවය කියන මේ හේතුව සම්මා දිට්ඨිය තුළින් අවසන් කරගන්නොත්, එයාට අනාගතයේ ඇතිවන ජාතිය ජරා මරණ කියන ඒවා වලින් මිදෙන්න පුළුවන්කමක් තියෙනවා.

ඒ නිසා මේ වක්‍රය මෙතැනින් කඩන්න පුළුවන් බව බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නවා හව පව්වයා ජාති කියන මෙතැනින් අයින් කරන්න පුළුවන්. ඒකට කියනවා නැවත හේතු එල සන්ධිය කියලා. හේතුවක් නිසා එලයක් ඇතිවන සන්ධිය. අන්තරා එකො හෙතුඑලසන්ධි. එවමිදං හෙතුඑලහෙතුපුබ්බකතිසන්ධිති වෙදිතබ්බං.

මේ විදියට හේතුව එල වශයෙන්. එතකොට හේතුව මුලින් පෙන්නලා එලය අගට පෙන්නවා. එතකොට එලය මුලින් පෙන්නලා ඊට පස්සේ හේතුව වශයෙන්. මේ විදියට සන්ධි තුනකින් දතයුතුය කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ අර අපට පෙළේ පෙන්නාපු සන්ධි තුනක් වශයෙන් දතයුතු යි කියන එක කියන්නේ අට්ඨකථාවේ දී විග්‍රහ කරන්නේ. ඒ නිසා මේක ආපසු ඔබ ආවර්ජනා කරන්න.

මේක රසයක් එනවා අපට. මේකේ නිරස බවක් එන්නේ නෑ. මෙතැන අපට දුක අවසන්කරන්න පුළුවන් තැන් ටිකක් නේ ද පෙන්න්නේ. භාවනා කරන කෙනාට මේක වැදගත්. කෙනෙකුට පුළුවන් අවිද්‍යාව නැතිකරලා විඤ්ඤාණ නාමරූප නැතිකරගන්නත්. එහෙම ඇතිවෙව්ව කෙනාට, දැන් මේ පෙර ජීවිතයේ විපාකයක් වශයෙන් ආවා නේ. අවිජ්ජාව නැති කරන්න බැරිවුණා නේ. මේ ජීවිතයේ විපාක ටික අපට ලැබුණා. දැන් විපාකය නිසා ඇතිවන වේදනාවට තණ්හා නොකර ඉඳලා, මේක නැතිකරන්නත් පුළුවන්. ඉතින් ඒකත් නැති කරන්න බැරුව අපි ඒකට තණ්හා කරලා කමී හවයක් සකස්කරගත්තා නේ. දැන් අපට මේ සම්මා දිට්ඨිය ලැබීමෙන් හව නිරෝධ කරලා අනාගතයේ ඇතිවන ජාති ජරා මරණ නැති කරන්න පුළුවන් කියලා ඔන්න ඔය පටිච්චසමුප්පාදයේ සන්ධි තුනකින් කඩලා හව්වක්‍රය අයින්කරන්න පුළුවන් බව කෙනෙක්

හොඳට වටහාගත්තොත්, හොඳට තේරුම්ගත්තොත්, ඥානයෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත්තොත්, ඔබ පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳ ව තවත් පුළුල් දැනුමකට යි ආවේ අපි. හොඳ දැනගතයකට යි ආවේ මේ හේතු-ඵල දහම පිළිබඳ ව. ඒකයි මෙතැන සන්ධි තුනක් වශයෙනුත්, මේක අපි තේරුම්ගතයුතු යි කියන එක බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළා කියන එක අර පෙළ දහමෙන් පෙන්නුවා.

එතකොට ඒකේ දී සන්ධිනං ආදිපරියොසානවචන්ථිකා පනස්ස චත්තාරො සභිගහා භොන්ති, සංග්‍රහ හතරක් වශයෙන් පෙන්නලා තියෙනවා. සංග්‍රහ හතරක් වශයෙන්. මොකක් ද ඒ සංග්‍රහ හතර? අපට අර පෙළ දහමෙහි හම්බවෙච්ච, දැන් කතා කරපු තිසන්ධි කියපු සන්ධි ක්‍රම. සංග්‍රහ හතර කියලා කිව්වේ:

- සෙය්‍යථිදං - අවිජ්ජාසභිබ්බාරා එකො සභිසභො - එතකොට අවිද්‍යා සංඛාර කියන එක එක් කොටසක්. සංග්‍රහයක්.
- විඤ්ඤාණ නාමරූප සළායතන එස්ස වෙදනා දුතියො, විඤ්ඤාණ නාමරූප සළායතන එස්ස වෙදනා කියන එක තව සංග්‍රහයක්.
- තණ්හපාදානහවා තතියො, එතකොට තවත් කොටසක්. සංග්‍රහයක් කියන්නේ එක් කොටසක්.
- ජාති ජරා මරණංවතුත්ථොති.

එවමිදං චතුභෙදසභිගහන්ති වෙදිතබ්බං. අන්න එතකොට මේ විදියට සතර ආකාරයේ සංග්‍රහයකින් ද දතයුතුයි. පටිච්චසමුප්පාදයේ කොටස් හතරකට කඩලා අර අංග දොළහ

කොටස් හතරකට කඩලා පෙන්නුවා අවිජ්ජා සංඛාර එක කොටසක්. ඒ නිසා විඤ්ඤාණ, නාම රූප, සලායතන, එස්ස, වෙදනා තවත් කොටසක්. තණ්හා, උපාදාන, භව තවත් කොටසක්. ජාති රජා මරණ ආදිය තවත් කොටසක්. තණ්හා හතරකින්ද මේක දතයුතුයි කියලා.

ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවා

**අතීතෙ භෙතවො පඤ්ච, ඉදානි ඵලපඤ්චකං;
ඉදානි භෙතවො පඤ්ච, ආයතිං ඵලපඤ්චකන්ති.**

අතීත හේතු පහක් නිසා ඉදානි - මේ ඵල පහ හටගත්තා. මොනවා ද විඤ්ඤාණ නාමරූප කියලා. ඉදානි භෙතවො පඤ්ච එතකොට මේ ඵල පහ නිසා මේ ජීවිතයේ ම හේතු පහකුත් හට ගෙන ආයතිං ඵලපඤ්චකන්ති. අනාගතයේ ඵල පහක් හටගන්න හේතු වෙනවා. එතෙහි පන විසතිසා ආකාරෙහි අරෙහි විසතිආකාරාරන්ති වෙදිතබ්බං. අන්න ඒ විදියට ආකාර විස්සකින් ද දතයුතු යි. පටිච්චසමුප්පාදය ආකාර විස්සකින් දතයුතු යි.

කොහොම ද ආකාර විස්ස? ගරාදි විස්සකින් කැරකෙන චක්‍රයක් හැටියට දතයුතුයි කියලා. ආකාර විස්ස හැටියට මේ අතීත හේතු පහක්. අපි ඉස්සෙල්ලා කතාකරා. අතීතයේ හටගත්ත අවිජ්ජා සංඛාර තණ්හා උපාදාන භව කියන පහ අතීත හේතු පහයි. **ඉදානි ඵලපඤ්චකානි** - මේ වර්තමානයේ ඵල පහ හට ගන්නවා. ඊට පස්සේ මේ ඵල පහ නිසා නැවත 'අතීතෙ භෙතවො පඤ්චා'නි නැවත ඵල පහට, නැවත එයාට රූපයක් දකිනකොට මේ විපාකය හටගන්නකොට නැවත තණ්හා උපාදාන අවිජ්ජා සංඛාර හේතු ටිකක් හට ගන්නවා.

එතකොට එතැන පහයි. එතකොට වතීමානයේ දහයක් තියෙනවා: එලයන් පහ යි, හේතු පහ යි. අනාගතයේ ත් නැවත එල පහක් හට ගන්නවා. මේ ආකාර විස්ස යි.

එතකොට මෙතැන දී කියනවා තත්ථ පුරිමකම්මභවස්මිත්ති පුරිමෙ කම්මභවෙ, කියලා අපි කතා කරන්නේ. පුරිමෙකම්මභවස්මිත්ති කිව්වේ මොකක්ද? පුරිමෙ කම්මභවය යි. එතකොට මුලින් කරපු කමීය යි. අතිතජාතියාං කම්මභවෙ කරියමානෙති අත්ථො, අන්න එතකොට එතැන කියන්නේ මේ පුරිමකම්මභවස්මිං කිව්වේ අතිතයේ කරපු කමීය තමයි මෙතැන පෙන්නුවේ. මොහො අවිජජාති යො තදා දුක්ඛාදීසු මොහො, යෙන මුල්ලො කම්මං කරොති, එතැන මොහො අවිජජා කියලා අපි පදයක් කිව්වා නේ. ඒ මොහො අවිජජා කියලා කිව්වේ යො තදා දුක්ඛාදීසු මොහො - ඒ දුක්ඛයන්, මේ දුක් ස්කන්ධයන් නො දැනීම ම තමයි මෝහය. ඒ නිසා යෙන මුල්ලො - මේවා දුක් ගොඩක් කියලා නො දැකීමේ මෝහය නිසා කම්මං කරොති - නොයෙක් අකුසල කමීයන් කරගන්නවා. අකුසල කමීයෝ, කුසල කමීයෝ කරගෙන කුසල් අකුසල් රැස්කරගන්නවා. ඒ හේතුව මේ දුක් ගොඩක් හැටියට නො ගන්නා මෝහය නිසා තමයි මුල්ලො කම්මං කරොති කිව්වේ. මෝහය නිසා කම් කරනවා. සා අවිජජා - අන්න ඒ නිසායි මෙතැන මොහො අවිජජා කියලා කිව්වේ. ආයුහනා සඞ්ඛාරාති - රැස්කරනබව සංඛාරය යි කියලා එතැන පෙන්නුවේ. හේතු පහ පෙන්නනවා. ඒ කිව්වේ මොකක් ද?

තං කම්මං කරොතො පුරිමචේතනායො, යථා'දානං දස්සාමි'ති විත්තං උප්පාදෙත්වා මාසම්පි සංවච්ඡරම්පි දානුපකරණානි සජ්ජෙන්තස්ස උප්පන්නා පුරිමචේතනායො - එතකොට අපි ඒවා මොනවා හරි දානයක් දෙන්න ඕනෙයි කියලා චේතනාවක්

ඇතිවුනාම මේ චේතනාව දානය දෙනකම් මේක පිළිබඳ ව කෙනෙක් සැලසුම් කරනවා. මාසම්පි සංවච්ඡරම්පි - සමහර විට මාසයක් පුරාවට ම එයා මේ චේතනාව පවත්වනවා. සැලසුම් කරනවා. සංවච්ඡරම්පි කියන්නේ වසරක් පුරාවට, සමහර විට අපි හිතමු වාර්ෂික දාන දෙනවා කියලා. එතකොට වාර්ෂික දාන දෙනවා සමහර විට මේ වර්ෂයකට අවුරුද්දකට දානය දෙන කෙනා ඒ පිළිබඳ ව දවසින් දවස, මාසයෙන් මාසය එයා රැස්කරනවා. අන්න ඒකට තමයි ආයුහණ සංඛාරා කියලා කියන්නේ. දානුපකරණානි සජ්ජෙන්තස්ස එකතුකරමින් උප්පන්නා පුරිමචේතනයො ඒ දන්න දෙන්න පෙර ඇතිවෙච්ච ඒ සියලු දේ ආයුහණ සංඛාරා කියලා කිව්වේ. දැන් මෙතැන මේක කවදාවත් ප්‍රතිසන්ධියට ප්‍රත්‍යාවෙන්නේ නැහැ. ඇයි තව දානය දුන්නේ නැහැ. ඒ කමිය කම් පටයක් වෙන්නේ නැහැ.

ඊට පස්සේ පටිග්ගාහකානං පන භත්ථෙ දක්ඛිණං පතිට්ඨාපයතො චේතනා භවොති වුච්චති.

අන්න ඊට පස්සේ එයා මේ දානොපකරණ රැස් කරලා දානයක් හදලා, පටිග්ගාහකානං පන භත්ථෙ දක්ඛිණං පතිට්ඨාපයතො අර ප්‍රතිග්‍රාහක පිළිගන්නා කෙනාට, ස්වාමීන් වහන්සේලාට මේ දානය පිරිනමනවා. අන්න පිරිනැමීමේ චේතනාව ම යි කමිය වෙන්නේ. චේතනා භවොති වුච්චති අන්න ඒකයි භවය වෙන්නේ. මේ භවය තමයි ප්‍රතිසන්ධියට පත් වෙන්නේ. ඒ නිසා චේතනා භවොති වුච්චති කියලා කිව්වා. එතකොට චේතනා භවය වෙන්නේ එකාවජ්ජනෙසු වා ඡසු ජවනෙසු දක්ඛිණං පතිට්ඨාපයතො චේතනා භවොති වුච්චති.

එතකොට මේ කමී රැස්කරනවා කියන එක මෙතැන විත්ත වීථි වශයෙන් කිව්වොත් ජවන හතෙන් පළවෙනි ජවනය හෝ ඡසු ජවනෙසු - ඊළඟ තියෙන හයවෙනි ජවනයත් හෝ දතයුතු යි. සංඛාරය හැටියට.

එකාචජ්ජනෙසු වා ඡසු ජවනෙසු චේතනා ආයුහනසංඛාරා නාම. සත්තමා චේතනා භවො. එතකොට ඒ චේතනාව තමයි භවය හැටියට පෙන්න්නේ. ඒ කියන්නේ දෙන මොහොතේ දී ඇතිවන කුසල විත්ත වීථියේ ඇතිවන ජවන්, පළමුවෙනි ජවනයේ ඉඳන් හයවැනි ජවනය දක්වා මේවා කමී භවය හැටියට ගන්න පුළුවන්.

යා කාවි වා පන චේතනා භවො, කියලා පෙන්න්නවා. තංසම්පයුත්තා ආයුහනසංඛාරා නාම. ඉතින් අන්න ඒ භවය ඇතිවෙන්න රැස්කරපු චේතනාව තමයි ආයුහණ සංඛාරය කියලා කියන්නේ.

නිකන්ති තණ්හාති යා කම්මං කරොත්තස්ස තස්ස ඵලෙ උප්පත්තිභවෙ නිකාමතා පත්ථනා සා තණ්හා නාම. එතකොට කමිය කරන අවස්ථාවේ දී එයා තුළ යම් ආශාවක් තිබුණා. ඇතුළත. ඒ මොනවා හරි කමියක් කරන අවස්ථාවේ. එතකොට අන්න ඒ ආශාව කමී පටයක් වෙන්න නම්, මේ නිකාන්ති තණ්හාව කියන එක, භව තණ්හාව කියන එක, අවශ්‍ය යි. ඒකට යි නිකන්ති තණ්හා කියලා කිව්වේ. උපගමනං උපාදානන්ති යං කම්මං භවස්ස පච්චයභුතං; ඒ නිසා ඒ කමී භවය සකස්වීම සඳහා උපගමනං කියන්නේ පැමිණීම. එළඹීම උපාදානය යි.

‘ඉදං කත්වා අසුකස්මිං නාම යානෙ කාමෙ සෙවිස්සාමි උච්ඡිස්සාමි’ති ආදිනො නයෙන පචත්තං උපගමනං ගමණං පරාමසනං - ඉදං උපාදානං නාම. චෙතනා භවොති ආයුභනාවසානෙ චුත්තචෙතනා භවොති එවමත්ථො වෙදිතබ්බො. ඒ කියන්නේ අපි ඒක පිළිබඳ ව ආශාව ඇතිකරගෙන පරාමශීනය කරගෙන ඒකට එළඹිලා කම් රැස්කරනවා. එතකොට ඒ උපගමනං උපාදානං - චෙතනා භවො කියන්නේ එතකොට අර කියපු ඒ නිසා ඇතිවන චෙතනාව, දීමේ චෙතනාව මේ ටිකත් එක්ක ඔන්න අපි කම් රැස් වෙනවා.

මේ පෙන්නුවේ අර මුලින් විස්තර කරපු ආකාරයට ඒ හේතු පහ සකස්වෙන හැටියට. ඒ නිසා තමයි ඉදානි ඵල පඤ්චකානි ඒ නිසා මේ ඵල පහ උපදින්න පුළුවන් වෙන්නේ ඔන්න ඔය විදියට හේතු ටික සකස්වෙනකොට.

ඉදානි ඵලපඤ්චක’න්ති විඤ්ඤාණාදි වේදනාවසානං පාළියං ආගතමෙව. ඒ අනුව පාළියේ අපට ඒ ඒ හේතු නිසා විඤ්ඤාණය හා වේදනාව අවසන් කොට ඇති ඵල පහ හටගත්තා.

එතකොට මේක පිළිබඳ ව දැන් අපට තව ටිකක් ඔය හේතු ඵල පිළිබඳ ව විග්‍රහකරලා තියෙනවා. මෙන්න මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ හව වක්‍රය පිළිබඳ ව ආවායඝීයන් වහන්සේලා මෙතැන අතීත හවය හැටියට පෙන්නන අවිද්‍යා සංඛාර.

ඔබට පෙනෙනවා ඇති මේක¹.

අතීත භවය	අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා සංඛාර පච්චයා
වර්තමාන භවය	- විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං නාමරූප පච්චයා සලායතනං සලායතනපච්චයා එස්සෝ එස්සපච්චයා වේදනා වේදනාපච්චයා තණ්හා තණ්හාපච්චයා උපාදානං උපාදානපච්චයා භවො: භවපච්චයා
අනාගත භවය.	- ජාති ජාතිපච්චයා ජරා මරණං, සෝකපරිදේව දුක්ඛදෝමනස්සපායායා සම්භවන්ති

අවිද්‍යා සංඛාර කියන එක අතීත භවය යි. වර්තමාන භවය විඤ්ඤාණ නාමරූප සලායතන එස්ස වේදනා. තණ්හා උපාදාන වර්තමානයට අයිති ඒවා.

ඊට පස්සේ අනාගතය ජාති කියලා මේ කාල වශයෙන් අර ටිකක් ප්‍රස්තාර කරලා පෙන්නලා තියෙනවා.

¹ පටිච්චසමුප්පාද විවරණය - 96 පිටුව

ඊට පස්සේ අංග දොළොස.

මෙහි අංග දොළොසෙකි. එනම්:- අවිජජා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා, තණ්හා, උපාදාන, භව, ජාති, ජරාමරණ යන මේ දොළොස ය. අංග දොළහක් කියලා පෙන්නවා.

ශෝකාදිය අංගභාවයෙන් ගණන් නො ගනු ලැබේ. මේවායින් අවිද්‍යා සංඛාර දෙක අතීතාංගයෝ ය. ජාති ජරාමරණ දෙක අනාගතාංගයෝ ය. විඥානාදී මැද අට වර්තමානාංගයෝ ය.

මොකද, ශෝකාදිය කියන එක කෙනෙකුට ඇතිවෙන්නත් පුළුවන්. ඇතැම් භවයක දී නැතිවෙන්නත් පුළුවන්. දීඝායුෂ්ක දිව්‍යලෝකවල ශෝක පරිදේව කියන ඒවා නැහැ. නමුත් එතැන පෙන්නන්න පුළුවන්. නමුත් ඒවා අප්‍රකට යි. ඒ නිසා අංග දොළහ හැටියට ගන්නේ ජාති ජරා මරණ කියන කොටස් ටික තමයි, අංග දොළහ. එතකොට පටිච්චසමුප්පාදයේ අංග දොළහ තියෙන බව ඒකත් තේරුම් ගන්න ඕන.

සන්ධි තුන

සන්ධි තුන ගැන මම විග්‍රහ කරා. ඒ සන්ධි තුන මේ පෙන්නලා තියෙන්නේ ප්‍රස්තාරයක් වශයෙන්.

සන්ධිත්‍රය මේ සටහනින් බලා ගත යුතු²

² පටිච්චසමුප්පාද විවරණය - 97 - 98 පිටු

හේතු එල සන්ධිය	අවිජජාපවිවයා සංඛාරා සංඛාරපවිවයා
	————— 0
	විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණපවිවයා නාමරූපං නාමරූපපවිවයා සලායතනං සලායතනපවිවයා පස්සෝ එස්සපවිවයා වේදනා

එල හේතු සන්ධිය	වේදනාපවිවයා
	————— 0
	තණ්හා තණ්හාපවිවයා උපාදනං උපාදනපවිවයා භවෝ

හේතු එල සන්ධිය	භවපවිවයා
	————— 0
	ජාති ජාතිපවිවයා ජරාමරණං යෝක පරිදේවදුක්ඛදෝමනස්සපායාසා සම්භවන්ති

මේ හේතු එල සන්ධිය. අවිජජා සංඛාර ඉඳින්, විඤ්ඤාණ නාමරූප සලායතන කියන මේ හේතු එල සන්ධිය.

ඊට පස්සේ එල හේතු සන්ධිය පෙන්නලා තියෙනවා. මේ එලය අර හේතුව නිසා එස්ස පව්වයා වෙදනා කියන තැන ඉඳින් නැවත තණ්හාව ඇතිවෙනවා ද, නැතිවෙනවා ද කියන එක

එක් සන්ධියක්. ඒකට කියන්නේ එල හේතු සන්ධිය. ඒක මම විග්‍රහ කරා. නැවත හේතු එල සන්ධියක් තියෙනවා. හවය යි ජාතියයි අතරේ. මැද තිබුණේ වේදනාව යි තණ්හාවයි අතරේ. මුළු ම තිබුණේ සංඛාරය යි විඤ්ඤාණය යි දෙක අතරේයි.

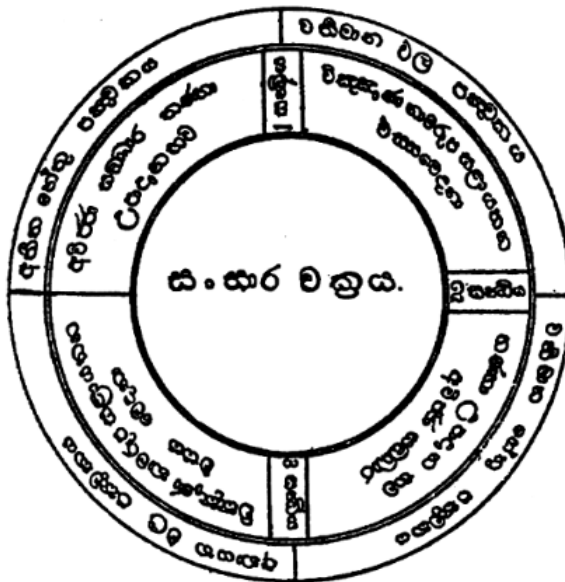
මේ විදියට අන්තිමේට හම්බ වෙන්නේ අපට හවය යි ජාතිය යි අතර හම්බ වෙනවා හේතු එල සන්ධියක්. එතකොට සන්ධි තුනයි වශයෙනුත් අපි මේ පටිච්චසමුප්පාදය තේරුම් ගන්න උත්සාහවත් වෙන්න ඕන.

සංග්‍රහ හතර වශයෙන් අපි පෙන්නුවේ, සංග්‍රහ හතර අර සන්ධි තුනේ සංග්‍රහ හතර කිව්වා අපට. අවිජ්ජා සංඛාර කියන්නේ එක කොටසක්, විඤ්ඤාණ නාමරූප කියන්නේ තව කොටසක්, ඒ නිසා නැවත ආයෙ හේතු ටිකක් සකස්වෙනවා. ඒකට තණ්හා කරලා, උපාදානය කරලා, ඒ හතරට අනුව සංග්‍රහ හතර හැටියට පෙන්නුම්කරා.

විංශතාසාකාරයෝ කියලා කිව්වේ, ආකාර විස්සක් කිව්වේ මුල අතීත හේතු පහක්, ඊට පස්සේ අනාගත හේතු එල කියලා දහයක් අපි කිව්වා. ඊට පස්සේ නැවත අනාගත එල පහක් පෙන්නුවා. එතකොට විස්ස යි. ඒ විස්ස තමයි මේ අපට මේ ආකාර විස්සයි කියලා පෙන්නලා තියෙන්නේ. මේ තියෙන්නේ හේතු: අවිජ්ජා, සංඛාර, තණ්හා, උපාදාන, හව අතීත හේතු පහ යි.

වර්තමාන එල පහ තමයි විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා. මේ වර්තමාන එල පහ යි. ඒ පහ අයිති වුනේ මෙන්න මේ හේතු නිසා යි. එතැන (අතීත හේතු) පහ යි. වර්තමානයේ එල පහ යි. මේක නො දන්නාකම නිසා නැවත

ආපහු වතීමානයේ ම නැවත හේතු පහක් ආයෙ සකස්කරනවා. (තණ්හා, උපාදාන, භව, අවිජ්ජා, සංඛාර.) ඒ නිසා අනාගතයේ දී නැවත එළ පහක් හට ගන්නවා. (විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා). එතකොට ඔක්කෝම විස්ස යි. ඒක තමයි ආකාර විස්සක් වශයෙන් ම පටිච්චසමුප්පාදය ගත යුතු යි කියලාපෙන්වා වදාලේ. ඒක තමයි මේ චක්‍රයක් වශයෙන් අපට පෙන්නලා තියෙන්නේ³.

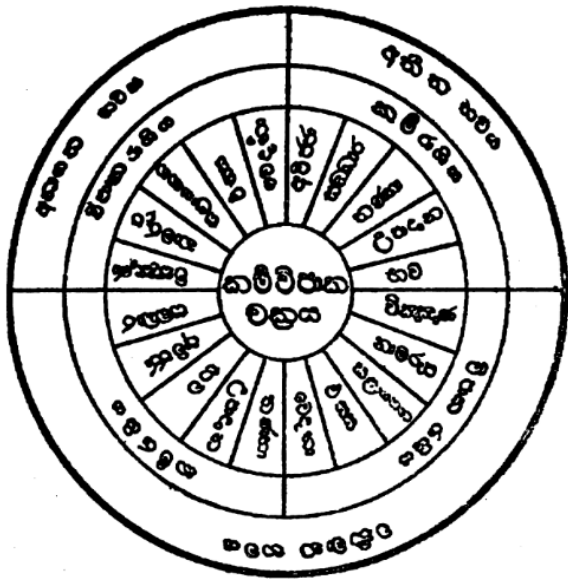

අතීත හේතු, වර්තමාන එළ, උඩ ම තියෙන ලොකු චක්‍රය ගත්තහම ඒකේ පෙන්නලා තියෙන්නේ අතීත හේතු. ඒකේ යට චක්‍රයෙන් පෙන්නනවා ඒ ටික. ඒවා අපට සටහන් වශයෙන් ඔතැනම් ගහගෙන මේවා තව පොතක අපිට මේවා තේරුම් ගන්න. මෙතැන පෙන්නලා තියෙනවා සංකේත හතර,

³ පටිච්චසමුප්පාද විවරණය - 101 පිටුව

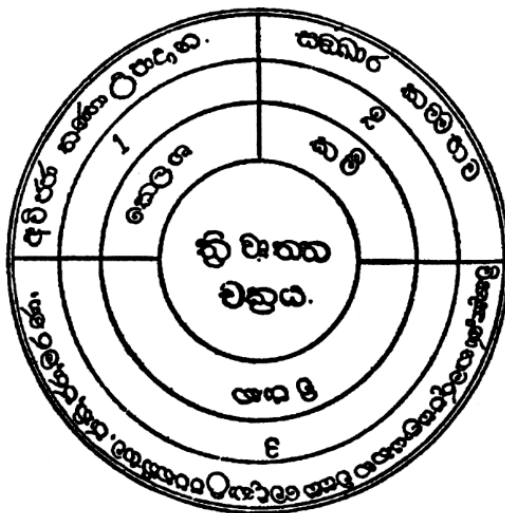
ආකාර විස්ස, සන්ධි. මේ සන්ධිය පෙන්නලා තියෙන්නේ මේ. මෙතැන සන්ධියක්. පළවෙනි සන්ධිය. උඩ ම හමිබ වෙන තැන පළවෙනි සන්ධිය. දෙවැනි සන්ධිය පෙන්නනවා. යට ම තුන්වෙනි සන්ධිය පෙන්නනවා. එතකොට සන්ධි පෙන්නනකොට, දැන් මෙතැන පළවෙනි සන්ධිය, අවිජ්ජා සංඛාර තණ්හා උපාදාන කියන එක යි, එතැන සන්ධියක් පෙන්නනවා. විඤ්ඤාණ නාමරූප කියලා, මේ රූප සටහනේ. සමහර කෙනෙකුට මේ රූප සටහනේ තේරුම් ගන්න පුළුවන්. මේක රේරුකානේ ස්වාමීන් වහන්සේගේ පොතේ තියෙනවා. සංසාර චක්‍රය කියලා.

ඊට පස්සේ මෙතැන කමී විපාක චක්‍රය.⁴

⁴ පටිච්චසමුප්පාද විවරණය - 102 පිටුව

එතකොට මෙතැන රාශි තුනක් වශයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නවා. අනාගත භවය උඩ ම වක්‍රයේ. අතීත භවය, වතීමාණ භවය කියලා උඩම වක්‍රයේ තියෙනවා. ඊට පස්සේ මෙතැන රාශි වශයෙන් පෙන්න කොට විපාක රාශිය, කම් රාශිය, නැවත විපාක රාශිය කම් රාශිය කියලා නැවත මේ වක්‍රයක් වශයෙන් මේකට පෙන්නලා තියෙනවා. විපාක රාශිය මොනවා ද මේ පෙන්නලා තියෙනවා. මෙතැන අනාගත භවය කියන තැන යට ම තියෙන්නේ විපාක ගොඩ යි. විපාක රාශිය යි. කම් රාශිය කියන්නේ මොනවා ද? කම් ටික. අවිද්‍යා සංඛාර, තණ්හා උපාදාන, භව කම් කොටස යි. රාශි හතරකට පෙන්නවා. ඊට පස්සේ නැවත විපාක රාශිය, නැවත කම් රාශිය. මේ කම් විපාක වක්‍රයේ හැටියට මේක තවත් තේරුම් ගන්න මේ අපට ප්‍රස්ථාරයකින් පෙන්නලා තියෙනවා⁵.

⁵ පටිච්චසමුප්පාද විවරණය - 103 පිටුව

වෘත තුනක්. වෘත තුන මේ පෙන්නලා තියෙනවා. එතකොට වෘත තුන - ක්ලේෂ වෘත්තය, කම් වෘත්තය, විපාක වට්ටය කියලා මේ වෘත්ත තුන පෙන්නනවා.

❖ අවිජ්ජා තණ්හා උපාදාන කෙලෙස් වට්ටය යි. අවිජ්ජාවයි තණ්හාවයි උපාදානයි කෙලෙස් වට්ටය යි.

❖ සංඛාරයි කම්භවය යි, සංඛාරය යි කම් භවය යි තමයි කම්ම වට්ටය කියලා කියන්නේ.

❖ ඊට පස්සේ විපාක වට්ටය විඤ්ඤාණ නාමරූප සළායතන එස්ස වෙදනා තණ්හා උපාදාන භව ජාති ජරා මරණ විපාක වට්ට ය යි.

එතකොට 1, 2, 3 කියලා ඔබට පෙනෙනවා ඇති.

1 - ක්ලේශ වට්ටය. කෙලෙස් නිසා කම්.

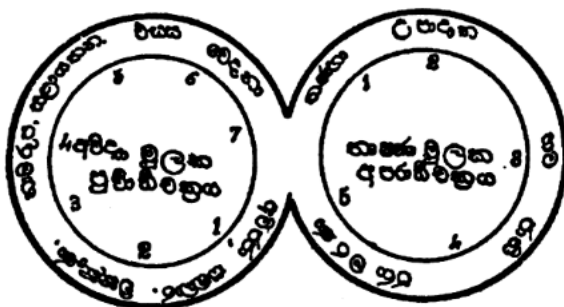
2 - කම් වට්ටය. කම් නිසා විපාක

3 - විපාක වට්ටය.

ඉතින් මේවා අපට සැකයක් නැහැ. අවිජ්ජාව, ඒ කියන්නේ පටිච්චසමුප්පාදයේ න්‍යාය පදනම් කරගෙන තමයි මේවා ප්‍රස්තාරගත කරලා තියෙන්නේ. ඉතින් ඒ නිසා කෙනෙකුට මේක අපැහැදිලි වෙන්න පුළුවන්. මේක කෙනෙකුට අත්‍යාවශ්‍ය නැහැ. නමුත් කෙනෙකුට පටිච්චසමුප්පාදය මතක තියාගන්න. නුවණ ප්‍රඥාව විමර්ශන බුද්ධිය, ඇතිවෙන්න මේවා ඉතින් අපි රූපසටහන් ගහගෙන, මේවා වෙන් කර කර බලන කොට, විමසන කොට අපේ නිවරණ දුරුවෙනවා, ඊට පස්සේ නුවණ ප්‍රඥාව වැඩෙනවා. හිතන්න පුරුදුවෙනවා. අපේ මනස ධර්මයට

ම යොමු වෙනවා. ඒ වාගේ ම සතිය, ප්‍රඥාව, නුවණ තීක්ෂණව යෙදෙනවා. ගැඹුරු ප්‍රඥාව අපට උපදින්න හේතුවෙනවා මේ වා අපි පොත් අරගෙන, මේ විදියට ප්‍රස්ථාර ගහමින්, තමන් ම මේවා සකස්කරන්න උත්සාහවත් කරනවා. වට්ට තුන පිළිබඳ ව.

මූල දෙක පිළිබඳවත් අපි කතා කළා. අවිජ්ජා මූලකය, තණ්හා මූලකය කියලා. එතකොට ඒ මූල දෙක තමයි මේ පෙන්නලා තියෙන්නේ⁶.

අවිජ්ජා මූලකය, තණ්හා මූලකය කියලා. මේ තියෙන්නේ මූල දෙක යි. එතකොට අවිජ්ජා මූලකය අයිතිවෙන කොටස් ටික, ඒ කියන්නේ මේ චක්‍රය, චක්‍ර දෙකක් යන්න පුළුවන් අවිද්‍යාව මුල්වෙලා. තණ්හාව මුල්වෙලා. මූල දෙකක් වශයෙන් අපි ඒවා කතාකළා. මූල දෙක කොහොමද වෙන්නේ කියන එක මුලින් ම කතා කළා. ඒවා චරිත වශයෙන්, දිට්ඨිචරිත වශයෙන්, තණ්හාචරිත වශයෙන්, කියලා අපි ඒ මුල් දෙක දේශනා කරේ මේ නිසා යි කියන එක කතා කරා. ඊට පස්සේ තව බුදුරජාණන් වහන්සේ න්‍යායයන් ටිකක් තියෙනවා, සත්‍ය වශයෙන්, ප්‍රභව

⁶ පටිච්චසමුප්පාද විවරණය - 105 පිටුව

වශයෙන්, ගම්හීර නය වශයෙන්, නය ක්‍රම ටිකක්. ඒ නය ක්‍රම දැන් අද කතා කරන්න මට වෙලාව නෑ. ඒ කියන්නේ අපි සත්‍ය වශයෙන්, සත්‍ය ප්‍රභව වශයෙන් කියලා දෙනකොට යම් අදහසක් පෙන්නන්නම් මම.

අපි කියමුකො, මෙතැන වතුරාය¹ සත්‍යය පෙන්නන්න පුළුවන්. දැන් අවිජජා පච්චයා සංඛාරා කියන කොට අවිජජාව කියන එක අපි ගන්නේ දුක්ඛ සමුදය හැටියට යි. දැන් සංඛාරයත් දුක්ඛ සමුදය යි නේ. ඒ නිසා සමුදය සත්‍යය ප්‍රබලකොට ඇති සමුදය සත්‍යය. අවිජජා සංඛාර කියන්නේ. සමුදය සත්‍යයෙන් උපන් සමුදය සත්‍යයක් තමයි අවිජජා සංඛාරා කියන්නේ. ඊට පස්සේ සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං කියන කොට විඤ්ඤාණ විපාක ටික, ඒක අයිති දුක්ඛ සත්‍යයට යි. එතකොට එතැන පෙන්නන්නේ, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං කියන සමුදය සත්‍යය ප්‍රභවකොට ඇති දුක්ඛ සත්‍යය යි. ඉතින් ඔන්න ඔය විදියට අඩිග දොළහම සත්‍ය ප්‍රභව වශයෙන් විග්‍රහ කරන්න පුළුවන්.

ඒ ටික යි, ඊට පස්සේ දේශනා ගම්හීරතාවය, ප්‍රතිචේධ ගම්හීරතාවය, ආදී මේ ටික අපි ඊළඟ සැරේ විග්‍රහ කරමු.

තව නය, ඒකත්ත නය, තානත්ත නය, එවං ධම්මතා නය ආදී වශයෙන් නය ක්‍රම හරි රසවත්. ඒක අපි විග්‍රහකරගමු. ඒ විග්‍රහයත් මම එන සතියේ විග්‍රහ කරන්නේ නැහැ. එන සතියේ පෝයක් එන නිසා තවත් දේශනාවක් තියෙන නිසා. ඊළඟ සතිය හැරලා දෙවන සතියේ තමයි මේ පටිච්චසමුප්පාදය මේ ඉතුරු අඩිග ටික විග්‍රහ කරලා අපි පටිච්චසමුප්පාදයේ සුත්තන්තහජනීය කියන කොටස අවසන්කරන්න

බලාපොරොත්තු වෙනවා. ඒ න්‍යායයන් ටික වැදගත් නිසා අපි ඒක ඊළඟ වාරයට කතා කරමු.

සතියක් පරක්කු වුනාට ඔබ මේ සම්බන්ධවීම අමතකකරලා නැතිකරගන්න එපා. මොකද, මේ සජීවී සම්බන්ධවීම වැදගත්. ඒ වාගේ ම ඒ නය කියන එක ගොඩාක් ගැඹුරු, අපට නුවණ වැඩෙන, බොහෝම වටිනා නය ක්‍රම ටිකක්. හරිම රසවත්. ඒ නිසා අපි ඒකට සම්බන්ධවෙන්න කියලා ආරාධනා කරන ගමන් මේ වෙලාවේ දී ඒ පටිච්චසමුප්පාදයේ නය ක්‍රම පිළිබඳ ව පොදු විග්‍රහයක් වශයෙන් කරපු දේශනාව ඔබට මේ පටිච්චසමුප්පාදය තව තවත් තේරුම් ගන්න නුවණ වඩිනය කරගන්න සසර ගමන කෙටිකරගන්න හේතු වෙන්න කියලා ආශීච්ඛ ප්‍රාර්ථනා කරමින්, සාකච්ඡාවට ඉඩ අවකාශ සලසලා මගේ දේශනාව අවසාන කරනවා.

හැම දෙනාට ම තෙරුවන් සරණ යි.

රෝසී මහත්මිය (ප්‍රශ්නය අපැහැදිලියි) :- තෙරුවන් සරණ යි, ස්වාමීන් වහන්ස, මට ප්‍රශ්නයක් තියෙනවා ස්වාමීන් වහන්ස, අර සන්ධි තුන ගැන. දැන් අපි යෝනිසෝමනසිකාරය කරන කොට ස්වාමීන් වහන්ස, මේ ... පාවිච්චිකරන්නේ සිහිය පිහිටවාගන්න. දැන් සංඛාර ප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාණය ඇතිවෙනකොට, ඒ සංඛාරය පිළිබඳ ව යෝනිසෝමනසිකාරය ... ගැටලුව. එතකොට අර වේදනාව ප්‍රත්‍යකරගෙන ඇතිවන තණ්හාව ... අරගෙන යෝනිසෝමනසිකාරය කරන්න පුළුවන්. හැබැයි ස්වාමීන් වහන්ස, මේ අන්තිම සන්ධි තුන ... කොහොම ද? යෝනිසෝමනසිකාරය පිහිටවන්න පුළුවන් කියන පදය ජාතිය ලෙස එහෙමයි ස්වාමීන් වහන්ස, තෙරුවන් සරණ යි.

ස්වාමීන් වහන්සේ:- හොඳයි ඒකේදී භවය කියක එක අපි අදහස් කරේ කම් භවය පිළිබඳ ව යි. එතකොට කම්භවය කියලා කියන්නේ අරමුණු නිත්‍ය වශයෙන්, ආත්ම වශයෙන් දැනගෙන අපි කුසල් අකුසල් සිඬ කරනවා. ඒ කුසල් අකුසල් සිඬකරාම අපි කියමු අකුසලයක් නම් ඒක අපගේ සන්තානයේ අමතක නො වී නැවත නැවත පවතිනවා. මේක තමයි භවය කියලා කිව්වේ. එතකොට ඒ නිසා මරණාසන්න මොහොතේ ත් අර කරපු එක සිහිපත් වෙලා, ඔබ කරපු එක සිහිපත්වෙන්න ඒකටත් තවත් මොනවා හරි පරිසරය සකස්වෙන්න ඕන. අපි කියමු, දැනට යම් පුද්ගලයෙක් අරමුණුවෙලා, මීට අවුරුද්දකට පෙර මොනවා හරි අකුසලයක් සිඬවුණා නම් ඒක සිඬවෙලා ඉවර යි. නමුත් එතැන කමියක් සකස්වුණා කියලා කියන්නේ, ඒක අපිට ඒකේ මුළාව හට ගෙන, නිත්‍ය යි ආත්ම යි කියලා හට ගෙන හිත සකස්වුණා. දැන් අපිට අවුරුද්දක් යනකම් මේක ඉදිරිපත්වුණේ නැහැ. හැබැයි හැබැයි නමුත් අවුරුද්දක් ඇවෑමෙන්, ඒ පුද්ගලයා දකිනකොට ම අර පෙර කරපු එක

සම්බන්ධවෙලා නැවත අපට සිහිපත්වෙලා එනවා. එතකොට මේ නිසා නැවත අපි මරණාසන්න මොහොතේ ඒ සිටිය වුනොත්, නැවත භවයකට යනවා.

එතකොට ඔන්න කමී භවය කියන එක ඔය විධියට තමයි සකස්වෙන්නේ.

එතකොට අපිට මේ කමීභවය කියන එක ගෙවන්න පුළුවන්, නිරෝධ කරන්න පුළුවන් කියලා මම පසුගිය වාරවල දේශනා කරා. එතකොට ඒ එතැන සන්ධිය, ජාතියට ප්‍රත්‍යාවෙන ඔය කියන කමීය නැති කරන්න, අපි පෙර දැකපු අහපු දේවල් අරහයා අප තුළ තණ්හාව, අවිද්‍යාව ඇලීම, ගැටීම තියෙනවා. අරමුණු අපට එනවා එහෙම. පෙර අතීතයේ දේවල් සිහිවෙනවා. සිහිවෙනකොට අපි ඒවා නිත්‍ය වශයෙන් ගන්නවා. අසවලා බැනපු එක, අහවල් දේ කියලා අපි නිත්‍ය ආත්ම වශයෙන් ගන්නවා. ඔන්න ඕක, ඔය ගැනීම, ඔය වැටැහීම, අපි අවිද්‍යාව නිසා ක්ලේශයක් නිසා වෙන එකක්.

අද අපි කියමුකො යම් අතීතයේ, ඊට අවුරුද්දකට පෙර වෙච්ච සිද්ධිය ගත්තොත් එතැනත් හට ගත්තේ ස්කන්ධ ටිකක්. ඒ ස්කන්ධයන්ගේ නිරෝධය නො දැනීම නිසා අපි ඒවා නිත්‍ය වශයෙන් ගැනීම නිසා තමයි දැන් මේ තත්ත්වය උදාවුනේ. දැන් අපට මේක තමයි කමීභවය වුණේ, භවය වුණේ. නැවත නැවත සිහිවෙලා එතකොට ඒවා නිත්‍ය යි ආත්ම යි වශයෙන් අපට වැටැහෙන බව භවය යි. දැන් මේක අපට හිතට වැටැහෙන ආකාරයක් හිතට පෙනෙන දෙයක් නෙවෙයි. නමුත් අපට වැටැහෙන්න ඒවා තියෙනවා කියලා යි. ඉන්නවා, තියනවා ඒ කරපු දේ මෙහෙම වුණා කියලා අපට වැටැහෙනවා. මේක අපි තේරුම් ගන්න මේක මට වැටැහෙන ආකාරයක් මිසක සැබෑව

නෙවෙයි. සැබෑව මොකක් ද? සැබෑව නම් එතැන ස්කන්ධ ටිකක් හටගන්නා නම් ඒකත් ඒ මොහොතේ ම ඇතිවෙලා නැතිවුණා. නමුත් අපට සිහිවෙනකොට ඒ දේ කියලා මතක්වන ගතිය, අවිද්‍යාව නිසා ඇතිවෙච්ච එකක්, නමුත් අපට පුළුවන්, ඒක සිහිවෙන්න පුළුවන්.

හැබැයි සිහිවෙනකොට අපට හිතන්න පුළුවන් නම් නිරුඳුවෙච්ච දෙයක් පිළිබඳ ව අරමුණ ගත්තේ. ඒක තියෙනවා නෙවෙයි. ඒ අරමුණු වුණේ, වර්තමානයේ හට ගත්තු ස්කන්ධ ටිකක් නිසා තමයි ඒ අරමුණු වුණේ. ඒ ස්කන්ධ ටික ද අරමුණු වුණේ අතීත අරමුණක්, නිරුඳුවෙච්ච දෙයක් අරමුණුවෙලා යි. එතකොට ඒ අතීතය නිරුඳු යි. දැන් වර්තමානයේ හටගන්න මේ ස්කන්ධ ටිකක් තියෙනවා නම්, මේකත් නිරුඳුවෙනවා කියලා ඔන්න ඔය විදියට යෝනිසෝමනසිකාරය පවත්වනකොට අර අපට භවය වශයෙන් හට ගත්තු කමී ටික තමයි ගෙවෙන්නේ. අන්න එහෙම වුණාම භවය ගෙවාගැනීමෙන් මතු ජාතිය ඇතිවෙන එක නවත්වන්න පුළුවන් කම තියෙනවා.

අපි කියමුකො, යම් කිසි කෙනෙකුගෙන් අකුසලයක් වුණා. එතකොට දැන් උදාහරණයක් වශයෙන් අපි කතා කලොත් දෙයක් ගතිමුකෝ, දැන් අපි කවුරුත් අහලා තියෙන එකක් නේ අර ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් අර ඒරකපත්තක නාගරාජයා වෙලා ඉපදිච්චි කතාව. ඉතින් ඒ කතාව අපි ගත්තහම, ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ නැවේ, ඔරුවේ යනකොට ඔරුව පෙරළෙන්න ගිහිල්ලා ගහේ එල්ලිලා, අත්තක් කැඩිලා අතට ආවා. දැන් මේක උන්වහන්සේ හිතුවා මේ ශීලය බිඳුනා කියලා. ශීලය හේදයට පත්වුනා කියලා තමන් ඒක පිළිබඳ ව අයෝනිසෝමනසිකාරය ඇතිකරගෙන ඒකට ශෝක වෙලා,

මගේ ශීලය බිඳුනා, මෙහෙම නිසා කියලා හිතුවා. නමුත් ඒක ඇත්තට ම කමියක් එතැන සකස්වුනේ නැහැ. නමුත් උන්වහන්සේ සිල් රැක්කාට, ප්‍රඥාව නො තිබුණු නිසා එතැන තමන්ගේ ශීලය බිඳුනා කියලා ගත්තා. ඉතින් ඔක ඒ විදියට හිතේ තිබුණා. මරණාසන්න මොහොතේ දී ඒක ම ඉදිරිපත්වුණා. දැන් උන්වහන්සේට ප්‍රඥාව තිබුණා නම් ඔකේ දී. එතැන මම හිතලා කරපු එකක් නෙවෙයි. එතැන මේ ඝෂනිකව සිටුවෙව්ව එකක්. ඒ නිසා මගේ මේ ශීලය බිඳුනේ නැහැ. ඒක නිසා, එහෙම බැළුවා නම් ඒත් ඔය ස්වාමීන් වහන්සේට මරණාසන්න මොහොතේ ඇතිවන කමිය අයිත්තරගන්න පුළුවන්.

තව කෙනෙකුට පුළුවන්, ඇත්තට ම කමියක සිටුවුණත්, ඒක අතීතයේ හට ගත්තු ස්කන්ධ ටිකක් එතැන ම නිරුඳවෙලා ගියා. ඒක නැවත වෙන්වේ නැහැ. නිරුඳ යි. ඉන්නවා, තියෙනවා කියලා මේ ගන්න ගතිය අප තුළ ඇතිවන්නේ මේ ස්කන්ධයන් පිළිබඳ ව ඇති නිත්‍ය විපල්ලාසය නිසා. නමුත් ඇත්ත නම් හැම ධර්මයක් ම ඇතිවෙලා නැතිවෙන බව යි කියන එක අපි උපන් උපන් අතීතයේ සිහිවෙන සිහිවෙන අරමුණු අරගෙන නිරුඳවෙව්ව්බව ප්‍රත්‍යක්ෂකරගත්තොත් අන්න කමී හවය ගෙවෙනවා. ඒ නිසා කමිය ඝෂයවෙනවා. නැවත ජාතිය ඇතිවෙන්න තියෙන හේතුව ගෙවීම නිසා මෙතැන සන්ධිය ගැලවිලා යනවා. ඒක තමයි වෙන්වේ ඔතැන.

මිලානි මහත්මිය (ප්‍රශ්නය අපැහැදිලියි) :- ස්වාමීන් වහන්ස, ඔබ වහන්සේ එක්ක මම සතියකට කලින් කතාකළා මේ අර නිශ්චල තැනට පත්වෙනකොට මොක ද කරන්නේ කියලා පොඩ්ඩක් ඇහුවා මම හොඳට භාවනා කරලා බැලුවා. ... පත්වෙනකොට ඒ වෙනස්වෙනකම ... දැන් වැටහෙනවා. එතැන නිශ්චල තැනට පත්වෙනකොට ස්වාමීන් වහන්ස, ... ස්පෂ්ටවෙන බවයි, එතැන වේදනාව ... පවතින්නේ කියන එක මට හොඳට ම පැහැදිලි යි. ඊට පස්සේ ... සංඥා සංඛාර විඥාන ... ඒ වාගේ මට්ටම් අපට තේරෙන්නේ මෙහෙම ඉස්සරහට ඉස්සරහට යද්දී ද? නැත්නම් ඒවා නිකම් මේ හොඳට ම ගැඹුරු මට්ටමේ ... මට දැනෙන්නේ යම්කිසි වේදනා ස්වරූපයක් ... සිතිවිල්ලකට මාරුවෙනකොට ... මට හොඳට ම තේරෙනවා. ඒ අතරතුරේ මට ටිකක් තේරෙන්නේ නැති කොටසක් තියෙනවා. ... පොඩ්ඩක් දැනගන්න ...

ස්වාමීන් වහන්සේ:- ඔවු. එතැන දී අපි ඒ දැනෙන ස්වභාවයේ නිශ්චලතාවයත් එක්ක අපි මතුකරගත්තා මේ නිශ්චලයි කියන තැනත් ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින් පවතින ධර්මතාවයක් තියෙන බවයි ප්‍රත්‍යක්ෂකරගත්තේ අපි. එතකොට එතැන වේදනාවක් හටගත්තා නම් ඒ උපේක්ෂා වේදනාව වෙන්න පුළුවන්. ඒ වේදනාව තවත් සිතක් උපදිනකොට නිරුඳවෙනවා කියලා අපි යම් නුවණක් ඇතිකරගත්හම යි. ඉතින් මේක තමයි අපේ සම්මා දිට්ඨිය වෙන්නේ. ඒකට කියන්නේ අපි සත්‍ය ඥානය කියලා. නිත්‍ය යි කියලා සිතපු තැනත් අනිත්‍යභාවයක් පෙනෙන්න තියෙනවා කියලා ඔන්න අපි ප්‍රකටකරගත්තා. දැන් මේ නුවණ අපට පුළුවන් අතීතයේ යමක් සිහිවෙනකොට අතීතයේ යමක් මතක්වෙනකොට, දැන් මේ නය පමුණුවනවා, අතීත කාලයට නය පමුණුවනවා. අතීතයේ යමක් සිටිවුණානම්

ඒ දේත් මේ විදියට ඉතුරු නැතිව ම නිරුඬවුණා නේ ද, දැන් මේ වේදනාව නිරුද්ධවෙනබව තමන් දැක්කා. තවත් සිතක් උපදිනකොට වේදනාව ඉතුරු නැතිව නිරුඬවුණා සේ, අතීතයේ හටගත්ත දුක් වේදනා සැප වේදනා උපේක්ඛා වේදනාව තිබුණා නම් මේකත් එතැන ම නිරුඬවුණා, දැන් මට සිහිවෙනවා නම් ඒ සිහිවෙන්නේ නැති වේදනාවක් මිසක තියෙන වේදනාවක් නෙවෙයි. අනාගත කාලයේත් වේදනාවක් හට ගන්නවා නම් වේදනාවක් උපදිනවා නම් ඒකත් මේ විදියට ම යි.

ඒ වාගේ ම රූපයටත් ඔය නය ක්‍රමය ම යි. දැන් අපට අතීතයේ දැකපු දෙයක් අහපු දෙයක් සිහිවෙන්න පුළුවන්. දැකපු දේ අතීතයේ ම නිරුඬ යි. ඇයි? වතීමානායේ මේ කයට ස්පඨිය නිසා දැනෙන පඨවි ධාතුව තේජෝ ධාතුව ආදී මේ රූපයාගේ නිරෝධය වතීමානායේ ම දකිනවා. වතීමානායේ හට ගන්නා ස්කන්ධයෝත් නිරුඬවෙනවා නම් අනාගත ස්කන්ධ පිළිබඳ, අතීත ස්කන්ධ පිළිබඳ කවර කතා ද? කියලා මේ විදියට තුන්කාලයට නය පමුණුවමින් අර කියපු තුන් කාලය පිළිබඳ ව අපේ තියෙන වැරදි දෘෂ්ඨිය ආශ්‍රවය අයින් කරන්න ඕන. ඒක තමයි අපි කරන්නේ. ඒ නිසා අපි නිකම් ඕක දිහා බලාගෙන ඉන්නේ නැහැ. ඒ නිශ්චලතාවය තුළින් අපි හොඳට සම්මාදිට්ඨිය තීක්ෂණ කරගන්න ඕන. පැහැදිළි කරගන්න ඕන. දියුණුකරගන්න ඕන. හේතු එල ධර්මය. ඊට පස්සේ අපි යෝනිසෝමනසිකාරය පවත්වන්න ඕන. ඒ පවත්වන්නේ අර විදියට අතීත ස්කන්ධයෝ අරමුණුකරමින් ඒ අතීතයේ තිබුණු මෝඩකම ගෙවනවා යෝනිසෝමනසිකාරයෙන්. අනාගතය පිළිබඳ ව මෝඩකම ගෙවනවා. වතීමානායේ දැන් මේ මොහොතේ යමක් හට ගන්නවා නම්, දැන් මම මේ භාවනාවෙන් මිදිලා, අපට ඇහැට අරමුණු ගැටෙන කොට,

රූපයක් දකිනකොට, ශබ්දයක් ඇහෙනකොට, කෙනෙක් කතාකරනවා කියන තැනත්, මේ තැනත් මේ විදියට ම ඇතිවෙලා නැතිවෙනවා නේ ද කියලා අර සම්මා දිටිය දැන ගත්තු ඇත්ත, ආශ්‍රව ගෙවීම සඳහා යෝනිසෝමනසිකාරය පවත්වමින් මූලාව ටික ටික ගෙවනවා.

ඉතින් ඕක අපි කරන්න ඕන. යෝනිසෝමනසිකාර බලයෙන්. ඉතින් ඒක තමයි අපි ඉදිරියට ගැඹුරට ගැඹුරට යනකොට එතකොට අපට තේරෙනවා මේ මේ දේවල් ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින්, පවතින ධර්මයෝ කියලා මේවා එක්කම මාත්‍රයක්වත් නිත්‍යබවක්, ආත්ම බවක්, ගන්න බැහැ. මේ වගේ කොහෙන් මම මගේ කියලා කියාගන්න ද මේවාට. කොහෙන් ආත්මයක් මේවාට පනවන්න ද කියලා ත්‍රිලක්‍ෂණය ඔස්සේ තමන්ට ප්‍රඥාව වැඩෙන්න ගන්නවා. ඒ නිසා ඒ ටික තමයි අපි ඉදිරියට කරන්න ඕන.

සරත් මහතා:- තෙරුවන් සරණයි, ස්වාමීන් වහන්ස, පොඩි පැහැදිළිකිරීමක් අවශ්‍යයි. අර උච්ඡේද දෘෂ්ටියයි, ශාස්වත දෘෂ්ටියයි ඇතිවන තැන ගැන තව පොඩි පැහැදිළි කිරීමක් කරන්න ස්වාමීන් වහන්ස.

ස්වාමීන් වහන්සේ:- එතකොට මූල දෙකක් වශයෙන් පෙන්නවා අපි අවිද්‍යා මූලක තණහා මූලක කියලා. එතැන තමයි පෙන්නුවේ. උච්ඡේද දෘෂ්ටිය එතැන නැතිවෙනවා කියලා ගිහින් ඒකේ දෘෂ්ටියේ ස්වභාවයක් අපි ඉස්සෙල්ලා ඕන. උච්ඡේද දෘෂ්ටිය කියලා කියන්නේ මෙලොව හට ගත්තු

සත්ත්වයා, ඔය දෘෂ්ඨිය ගන්නේ, තිබේය, වැනසේය නැවත හට
නො ගන්නේය කියන අදහසක්. ඒ කියන්නේ මේ රූපයත්
සමග මේ හිතත් මෙතැන ම නිරුඳුවෙනවා. එතකොට එයා
ගැන තමයි තමන් කරන කුසල අකුසල කමී මේ ජීවිතයෙන්
ම අවසන් වෙනවා. ඊළඟ භවයකට මේක අදාලවෙන්නේ
නැහැ. එතකොට වෙන කෙනෙක්. මේක මේ ජීවිතයේ ම
අවසන් වෙනවා. ඔන්න ඕක තමයි උච්ඡේද දෘෂ්ඨිය කියලා
කියන්නේ. එතකොට උච්ඡේද දෘෂ්ඨිය, ඒ කියන්නේ තමන්
කරපු කමීය සියල්ල ම මෙතැනින් අවසන් කියලා දෘෂ්ඨියක්
ගන්න බැහැ, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, ඒ කමී
නිසා ඵලයක් හටගන්න එක දැන් නවතිනවා කියන එක නේ
මේ උච්ඡේද දෘෂ්ඨියේ ස්වභාවය. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ
හේතු ඵල දහමින් පෙන්නන්නේ හේතුව ඇති තාක් කල් ඵලය
නවත්වන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. හේතුව විද්‍යාමාන වන තාක්
කල් ඵලය ද විද්‍යාමානයි කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ
මෙතැනින් පෙන්නනවා. ඒ කොහොම ද, අවිද්‍යාව තිබුණොත්
ඊළඟ සංසාර චක්‍රය, භවය හැදෙනවා. ජාතිය හැදෙනවා. විපාක
ටික හැදෙනවා. ඒ නිසා තමයි අවිද්‍යා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර
පච්චයා විඤ්ඤාණං, නාමරූපං කියලා හේතුඵල දහම
සම්බන්ධවෙනවා. මේ හේතු ටික තිබුණොත් ඒ ටික හට
ගන්නවා. එහෙම බලන කෙනාට මේ දැන් කමී කුසල් අකුසල්
කරොත්, ඒක මෙතැනින් අවසන් වෙනවා කියලා කියන්න
බැහැ. හේතු ටික සකස් වුනොත් ඵලය අනිවාය්‍යයෙන්
විද්‍යාමාන යි. කියන ඒ දැක්ම නිසා උච්ඡේද දෘෂ්ඨිය
අයිත්වෙලා යනවා.

ශාස්වත දෘෂ්ඨිය ගත්තහම ශාස්වත දෘෂ්ඨියේ ස්වභාවය තමයි
තමන්ට හම්බ වෙන අරමුණු නිත්‍ය යි, ආත්ම යි, තමන්ගේ
වසඟයෙහි පවත්වන්න පුළුවන් ගන්න බව. අපි ඕලාරික

වශයෙන් ගත්තොත් තමන්ගේ කය රූපය. මේක මම කියලා අරගෙන මේවා මට ඕනෑ විදියට තියන්න ඕන. මේවා මගේ වසඟයෙහි පවත්වනවා. ඒ වාගේ ම හවයෙන් හවයට, ආත්මයෙන් ආත්මයට යන කෙනෙක් ඉන්නවා කියලා ඔන්න ශාස්වත දෘෂ්ටිය. ශාස්වත දෘෂ්ටිය ඇතිවන්නේ තණ්හාව නිසා. හව තණ්හාව නිසා හව ආශාව ඇතිවෙලා, මම හවයෙන් හවයට යනවා කියලා මම මේවා මට ඕනෑ විදියට පවත්වනවා කියලා ගන්නේ තණ්හාව නිසා යි. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ හව වක්‍රයේ දී, දෙවන වක්‍රයේ දී, තණ්හාව අවසන් කරන්නේ එතැන ජාති ජරා මරණ කියන තැන. තණ්හාවෙන් මේ විදියට ගත්තත්, ඊට පස්සේ මෙතැන හවය සකස්වුණාට, ඊට පස්සේ හවය නිසා ජාතිය හට ගන්නවා. හැබැයි ජාතිය තුළත් තියෙනවා තව මරණයක්. බිඳීමක්, ජරාවක්, තියෙනවා. ඒ නිසා මේවා ආසාවෙන් අරගත්තාට අපිට නිත්‍ය යි ආත්ම යි කියලා කියාගන්න බැහැ. ඇයි? මේවාගේ ජරාමරණයක් පැනෙනවා. මරණයක් පෙනෙනවා. ජරාවක් පෙනෙනවා. එහෙනම් මේ නිත්‍ය යි කියලා හටගත්ත ධර්මයන්ගේත් ජරා මරණයත් පෙනෙනවා කියන එක විසඳීමෙන්, ඔප්පුකරලා දීමෙන් අර කියපු ශාස්වත දෘෂ්ටියේ ශාස්වතය අයින් වෙනවා. ඒක තමයි එතැන පැහැදිලි කරලා තියෙන්නේ.

බණ්ඩාර මහත්මයා (ප්‍රශ්නය අපැහැදිලියි) :- ස්වාමීන් වහන්ස, මේ අහන්න ගියේ ... දැන් අපි චේතනාව යොදවා කරන කුසල හෝ අකුසල කමී තියෙනවා නේ. ... මම මේ තේරුම් අරගෙන තියෙන විදියට අකුසල කමීය ගත්තොත් ... ආනන්තරිය පාප

කමියක් කියන්නේ. ඒ ... විපාක දෙන්න හැකියාව තියෙන්නේ
 කල්පයක් අවිච්ඡි මහ නිරයේ ... එතකොට මේ කුසල කමී
 ගත්තහම ස්වාමීන් වහන්ස, දැන් අපි මනුෂ්‍ය භවය ගත්තොත්
 ... නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා බ්‍රහ්ම ලෝකයේ විපාක දීමේ
 හැකියාව තිබුණා කල්ප අසූහාරදහසක්. එතකොට ...
 වෙන්නේ ... ස්වාමීන් වහන්සේ තව ... කමී පිළිබඳ. කමී ...
 කියලා ... අපරාපරියවෙදනිය ... ජනක කමී, උපස්ථම්භක
 කමී, උපපිලක උපසාතක කියලා හතරක් තියෙනවා නේ. ...
 කාලවිපත්ති කියලා එක ක්‍රමයක් තියෙනවා. එකතොට තව
 තියෙනවා ... ආවින්න කමී, කටත්තා කමී කියලා.
 එතකොට මේ ... ජනක කමිය කියන එක ගත්තහම ...
 හැකියාවක් පමණයි ... එතකොට එතැනින් එහාට අර
 උපස්ථම්භක කමිය ... ඉදිරිපත් නොවුණොත් හොඳ හරි නරක
 හරි ... හැකියාවක් තියෙනවා. උපස්ථම්භක කමිය විපාක දීලා
 ... ඒකට උපපිලක කමිය ... එහෙම නැතිනම් අංගවිකල ...
 හැකියාවක් තියෙනවා. ... උපසාතක ... ඒ තුන හතරෙන්.
 එතකොට ... කාලවිපත්ති කියන ඒ හතරේ දී ...
 උපධිසම්පත්තිය ගත්තහම උත්පත්තිය හොඳ ... උත්පත්තියක්
 වෙනවා. ... උදාහරණයක් තියෙනවා ස්වාමීන් වහන්ස, ...
 ශාලිය අහෝකමාලා කතාවේ දී, අශොකමාලාවට උපධි
 සම්පත්තිය නිසා රූප ශෝභා සම්පත්තිය ඇතුළු උත්පත්තියක්
 ලැබුණා. නමුත් ... නිව කුලයක, රොඪි කුලයක උත්පත්තිය
 ලැබුණා. අනිත් අය ... උපධි සම්පත්තිය බලවත්වීම නිසා ...
 මට හිතෙන්නේ. ... එතකොට ගති සම්පත්තිය ... කටත්තා
 කමී ... තියෙනවා. ... ඒ විදියට තමයි මේ ප්‍රතිසන්ධිය ලබාදීලා
 ... ස්වාමීන් වහන්ස, මේ තව එකක් ... ධර්ම දේශනාවක් ...

ධර්මය දේශනා කරන ... අඳුර ... ආලෝකය ... නේ ද ස්වාමීන් වහන්ස, ...තෙරුවන් සරණ යි.

ස්වාමීන් වහන්සේ :- කමීය පිළිබඳ විග්‍රහය හොඳ යි. බොහෝ අයට ඒක දැනගන්න ප්‍රයෝජනවත් වෙනවා. එතකොට ඒ කමීය විදියට අපි කමීය පිළිබඳ ව ඒ පටිච්චසමුප්පාදයට අදාළව එක පැත්තක් කතාකරොත්, හොඳ ඵල මේ තකීය පිළිබඳ ව ගොඩක් ප්‍රබේධ ඇති. ප්‍රතිසන්ධිය ඇතිවෙන්න හේතුවන ආකාර පිළිබඳ ව කමීයේ තියෙන මාතෘකා මේ පටිච්චසමුප්පාදයට සම්බන්ධ නොකර වෙනම කමීය කියලා මාතෘකාව ගත්තොත් ඔය විදියට බුදුරජාණන් වහන්සේ නොයෙක් බෙදුම් න්‍යායයන් ඔය පටිච්චසමුප්පාදය බෙදුවා වගේ කමීය පිළිබඳවක් නොයෙක් න්‍යායයන්ගෙන් මේ කමීය නිසා උත්පත්තිය වන ආකාරය පිළිබඳ ව විස්තර කරලා තියෙනවා. ඉතින් ඒ විස්තර කිරීම පිළිබඳ ව තමයි ඒ විග්‍රහකරේ. ඉතින් ඒ ගොඩක් වැදගත් මේ පටිච්චසමුප්පාදයට පෙන්වලා සම්බන්ධකරගත්තම ඉතින් ඒක බොහොම ප්‍රයෝජන යි.

එතකොට ඤෙය්‍යමණ්ඩලය, පඤ්චවිධ ඤෙය්‍යමණ්ඩලයේ ගත්තහම ඒක පඤ්චවිධ ඤෙය්‍ය මණ්ඩලය කියන්නේ මොකක් ද කිව්වොත් මේ අවබෝධකරගත් ආකාර පහ මොකක් ද කියලා තමයි එතැන අහන්නේ. පඤ්චවිධ ඤෙය්‍යමණ්ඩල. ඤෙය්‍යකියන්නේ අවබෝධකරගන්නවා. ආවබෝධකරගත්ත ආකාර පහක් මොකක් ද? එතකොට ඒක තමයි සංඛාර, විකාර, ලක්ඛණ, පඤ්ඤාප්ති නිබ්බාන කියන පහ. එතකොට පහ පිළිබඳ ව බුදුරජාණන් වහන්සේට යම්තාක් සංඛාරයන් තියෙනවා නම්, සංඛාර විකාරයක් තියෙනවා නම්, ලක්ඛණයක් තියෙනවා නම්, සම්මුතියක් තියෙනවා නම්, නිවණක්

තියෙනවා නම්, යම්තාක් ඇති ද ඒතාක් නුවණ තියෙනවා කියලා සවිඥානා ඥාණය හා සම්බන්ධවෙච්ච එකක්. එතකොට අපි පඤ්චවිධ ඤෙය්‍ය මණ්ඩලය තුළ මෙබඳු ආකාරයේ නුවණත් තියෙනවා කියලා කතා කරන්න පුළුවන්.

නමුත් පඤ්චවිධ ඤෙය්‍ය මණ්ඩලය කියන්නේ ඒ නුවණ නෙවෙයි. ඒ නුවණ නෙවෙයි. නමුත් ඒ නුවණ පිළිබඳ ව, පඤ්චවිධඤෙය්‍යමණ්ඩලය පිළිබඳ ව බුදුරජාණන් වහන්සේට මෙබඳු ඥානයක් තියෙනවා. මොකක් ද? යම්තාක් දැකීම ඇද්ද ඒ තාක් ඥානය තියෙනවා. මොකක් පිළිබඳ ව ද? මේ පහ පිළිබඳ ව යි. එතකොට අන්න ඒ විදියට ඔය දෙක ම ගලපලා වටහා ගන්න ඕන. හරි තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නකරු (ප්‍රශ්නය අපැහැදිලියි) :- දැන් මේ ක්‍රමය ... ස්වාමීන් වහන්සේ ...

ස්වාමීන් වහන්සේ:- ඔව්. ඔව්. ඒක හරි.

විජේරත්න මහත්මිය :- අවසරයි ස්වාමීන් වහන්සේ, තෙරුවන් සරණ යි. මට තියෙන ප්‍රශ්නය මේ ප්‍රතිසන්ධි චිත්තය ගැනයි ස්වාමීන් වහන්සේ. අපි මෙව්වර ගොඩක් කම් කරද්දී හොඳ කම් නරක කම් කරද්දී හරියට එක කමියක් තමයි ප්‍රතිසන්ධි චිත්තය වශයෙන් වැඩෙන්නේ. අනික්වා නැහැ. ඒ මොකද හරියට ම ඒක ම එන්නේ හුඟක් හිතට කා වැදිච්ච එකක් හින්දා ද ඒ කමිය? මොකක් ද ඒ කමිය විතරක්ම යන්නේ මොකද ස්වාමීන් වහන්සේ? අනිත් ඒවාත් එක්ක බැලුවහම එකක් විතරක්

කියන්නේ මොකක් ද? ඒකට හේතු කියන එක පොඩ්ඩක් පැහැදිලි කරන්න.

ස්වාමීන් වහන්සේ :- ඔවු ඒක අපි ඉස්සෙල්ලා විග්‍රහ කරපු අර ධර්මී කාරණාවේ ම තියෙනවා. කමිය විපාක දෙන පිළිවෙළක් තියෙනවා. එතකොට දැන් අපට යමක් කරන කොට ප්‍රතිසන්ධි මොහොතක ඉදිරිපත්වෙන්නේ එක යි. ඒ ඉදිරිපත්වෙන්නේ කොහොම ද? එතකොට තියෙනවා ගරුක කමී ආසන්න කමී ආචින්න කමී කටත්තා කමී කියලා. ඔන්න විපාක දෙන පිළිවෙල. ගරුක කමී කියන්නේ අපි ජීවත්වෙනකොට, ප්‍රතිසන්ධි මොහොතට පෙර කරපු කමී තුළින් බලවත් ම එකට තමයි ගරුක කමිය කියලා කියන්නේ. ඒක තමයි මුලින් ඉදිරිපත්වෙන්නේ. ඒක නැතිවුණොත් ගරුක කමී ආසන්න කමියක්. එහෙමත් බලවත් එකක් නැත්නම් ඒ මොහොතේ කරපු, තමන්ට හිතට ආපු එක සිහිවෙන්න පුළුවන් ආසන්න කමිය. එහෙමත් එකක් නැතිවුණොත් කෙනෙකුට අපි කියමුකො එයාට ඒ මොහොතේදී තියෙන එකක් කියලා කෙනෙකුට නැතිවුණොත් ආචින්න කමිය කියලා කියන්නේ භවයේ කවදා හෝ ඊලඟ භවයේ දී එකක් හරි ඉදිරිපත්වෙන්න පුළුවන්. ආසන්න ම භවයේ දී ඉදිරිපත්වෙන්න පුළුවන්. ඒකත් නැතිවුණොත් කටත්තා කමී කියලා කියන කවදාහරි කමියක් කරොත් ඒ මොහොතේ ප්‍රතිසන්ධි දෙන්න ඉදිරිපත්වෙන්න පුළුවන්. එතකොට ඕක තමයි පිළිවෙළ.

මුලින් ම අපට දැනිවි වි ප්‍රබල ම ආසේවනය වෙච්ච එක ඉදිරිපත්වෙන්න පුළුවන්. එහෙම නැතිවුණොත් තමන් මේ මොහොතේ ලඟම සිටිවෙච්ච ආසන්න ම එක ඉදිරිපත්වෙන්න

පුළුවන්. එහෙම නැතිනම් ඊළඟ ජීවිතයේ, එහෙම නැතිනම් සංසාරයේ කවදා හරි කරපු කමියක් ඉස්මතුවෙන්න පුළුවන්. ඔය විදියට තමයි කමිය ඉදිරිපත්වෙන්නේ. එතකොට ඉදිරිපත්වෙන්න පිළිවෙළ ගත්තහම අර අපි ඉස්සෙල්ලා ඔබතුමිය කිව්වා වාගේ අප තුළ බලවත්ව උපාදානය වෙච්ච, බලවත්ව ආසේවනය වෙච්ච, බලවත් විදියට හිතට දැනිවිච්ච දේ ඉස්සරවෙලා එනවා. ඒක තමයි න්‍යාය.

... මහත්මිය (ප්‍රශ්නය අපැහැදිලියි) :- මට තියෙන ප්‍රශ්නය ස්වාමීන් වහන්ස, අර ඉස්සෙල්ලා අර මහත්මයා කියාපු ප්‍රශ්නයට ම සම්බන්ධ යි. එතකොට ස්වාමීන් වහන්ස, අර ඒ නිශ්චල වෙලා තියෙන අවස්ථාව ගැන කතා කරොත් ස්වාමීන් වහන්ස, එතෙක් දී ... දැනෙන්නේ. ඒ කියන්නේ ස්වාමීන් වහන්ස, ... උපේක්ෂා වේදනාව වගේ ස්වභාවයක් කියලා. එතකොට ස්වාමීන් වහන්ස, ඒක සන්තති ... වැහිලා තියෙන ඒකේ නැතිවීමක් කියන එකක් පැහැදිලිවෙන්නේ ම නැත්තේ ස්වාමීන් වහන්ස, එතකොට මට ඇතිවන ප්‍රශ්නය තමයි ඒක මේ සතිය ගොඩාක් දියුණු කෙනෙකුට එහෙම නැතිවන ස්වභාවයකුත් තියෙනවා ද ස්වාමීන් වහන්ස? එහෙම නැතිනම් මෙතැන උපේක්ෂා වේදනාවක් කියන එක අපි හිතලා ඒගැන ...යුතු ... ස්වභාවයක් ... ස්වාමීන් වහන්ස, ඒ ගැන පොඩ්ඩක් පැහැදිලි කරලා දෙන්න. තෙරුවන් කරණ යි.

ස්වාමීන් වහන්සේ:- එතැන නිශ්චලතාවය තුළ උපේක්ෂා වේදනාව කියන එක ඉතාම සියුම්. ඇත්තට ම කතාව ඇත්ත.

එතැන සහ සීමාව කියන එක ඉතාම සියුම්ව තියෙනවා. ඇතිවීම නැතිවීම හොයාගන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. පෙනෙන්න නැහැ. උදාහරණයක් වශයෙන් ඒක හරියට අපි ඉදිරියේ තියෙන රූපයක් දිහා බලාගෙන ඉන්න නමුත් මේ රූපය බිඳී බිඳී නිරුඳුවෙනවා. නමුත් මේක කවදාවත් පෙනෙන්නේ නැහැ ඒ බිඳීම. ඒක අපට තියෙනවා වගේ ම පෙනෙනවා. ඒ වගේ ම තමයි මෙතැනත්. මේ වේදනාවේ රළු සැප දුක් වේදනාවන් ජේනවා පැහැදිලිව. නමුත් උපෙක්ඛා වේදනාව කියන එකේ දී අමාරුයි ඒක බිඳීම හොයාගන්න. නමුත් එතැන බිඳීමක් තියෙනවා. ඒ බිඳීම වැටුහෙන්නේ එයාගේ සති සමාධිය හොඳට දියුණු වුණායින් පස්සේ යි. නමුත් එතෙක්ට නිශ්චලතාවයට එන්නේත් සති සමාධිය දියුණුවෙව්වි නිසා යි. ඒත් සතිසමාධි දියුණු වෙව්ව නිසා ආවාට සති සමාධිය උපයෝගී කරගනිමින් ඒ සතිය සමාධිය මෙතැන නිශ්චලතාවය තුළ බිඳීමක් තියෙනවා කියන එකට යොනිසෝමනසිකාරය පැවැත්වුවොත් තමයි පෙනෙන්නේ. නැත්නම් පෙනෙන්නේ නැහැ. නිකම් බලාගෙන හිටියාට පෙනෙන්නේ නැහැ. එතැන සතිය තියෙනවා. සමාධිය තියෙනවා. නමුත් මේ අපට අවශ්‍ය නිශ්චලතාවය නෙවෙයි.

ඒ නිශ්චලතාවය තුළ ද අනිත්‍යතාවයක් අනාත්මතාවයක් තියෙනවා කියන ධර්මතාවයයි ඔප්පුකරගන්න ඕන. ඒකට නම් ඒ සති සමාධිය, ඒ අදාළ මනසිකාරයට යොමුකරලා තියෙනවා. අන්න එතකොට එයාට හොඳ සිහියෙන් හොඳ නුවණින් බලාගෙන ඉන්නකොට වේදනාව ඒ නිශ්චලතාවය තුළ තමන්ට වෙන අරමුණක් ගැනෙන්න පුළුවන්. වෙනස්වෙනවා පෙනන්න පුළුවන්. කැඩී කැඩී යනවා පෙනෙන්න පුළුවන්. අන්න ඒ තුළ තමන් සිහියෙන්, නුවණින් තේරුම් ගන්නවා මෙතැනත් එහෙනම් ඉපදීම බිඳීමෙන් යුක්ත යි. මෙබඳු

අනිත්‍යතාවයක් නෑ කියන එක අපි වටහා ගන්න ඕන. ඒ වටහා ගැනීම සිඬවෙන්නේ සතිසමාධිය දියුණුවීම නිසා යි. එතකොට ඒ සති සමාධිය අදාල මනසිකාරය සඳහා යොමුකළ යුතු යි. ඒ අනුව තමයි ඒ සතිය සමාධිය ඒ අනිත්‍ය ලක්ෂණයේ දුකට ලක්ෂණයේ, අනාත්ම ලක්ෂණය මතුකළා දෙන්නේ සති සමාධියෙන් ඊට අදාල යෝනිසෝමනසිකාරය පැවත්වූවාම.

ඉතින් ඒ නිසා අපට එතැන සතිසමාධිය කියන එකත් අවශ්‍ය යි. යෝනිසෝමනසිකාරය කියන එකත් අවශ්‍ය යි. මේ දෙක ම එකට එකතුවුණහම තමයි ඔය කියන තැනත් මෝඩකම අයින්වෙලා එතැන ද අනාත්මයක්, එතැන ද අනිත්‍යයක් තියෙනවා කියන ප්‍රඥාව පහළවෙන්නේ.

තෙරුවන් සරණයි.

දැන් ඒකෙන් අපි තේරුම්ගන්න හොඳ නෑ මෙහෙම කාරණාවක්. ඒ මේ නිසා අද අපි පටිච්චසමුප්පාදය අවබෝධකරගැනීම නිසා ජරා මරණ දුක් අවසන් වෙන්නේ අනාගතයේ යි කියන කාරණාව නෙවෙයි මේ පෙන්නන්නේ. හේතු - ඵලය, මේවා හටගන්නා ආකාරය, ඇතිවෙන නැතිවෙන ආකාරය බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නන්නේ. දැන් අද ජරා මරණ දුකක් තියෙනවා නම්, ඒ දුක වතීම්මාණයේ තියෙනවා ම යි. දැන් මෙතැන මේ හවචක්‍රය ඉපදීමි, නැතිවීමි වශයෙන් යන ආකාරය තමයි මේ කාල තුනකට කඩලා පෙන්නන්නේ. වතීම්මාණය තුළ මේ සියල්ල පෙන්නන්න පුළුවන්. හේතු ටික පෙන්නන්න පුළුවන්. ඵල ටික ඔය කියන විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා ටිකත් ජරා මරණ ටිකත් පෙන්නන්න පුළුවන්. එතකොට පටිච්චසමුප්පාදය අවබෝධ කරගැනීමෙන් වතීම්මාණයේ ජරා මරණ නිසා ඇතිවන දුකක් තියෙනවා නම්, ජරා මරණ දුකක් තියෙනවා නම්, ජරා මරණ නිසා ඇතිවන දුකක් තියෙනවා නම්, මේක දශීනය තුළින් මේ ජීවිතයේ දී ම අවසන් කරන්න පුළුවන්බවක් තියෙනවා. ජරා මරණ නිසා ඇතිවන දුකක් තියෙනවා නම් ඒ දුක අවසන් කරලා, ඒ ජරා මරණ දුකෙන් මිදිලා ඉන්න පුළුවන්කම තියෙනවා මේ ජීවිතයේ ම. එතකොට අපි ඒක බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළේ, අවබෝධ කරගැනීමේ වෙන ම න්‍යායයක්.